

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume: 14 Issue: 3 Year: 2017

Young citizens of the network society: Opposing approaches to the use of the digital social environments on the political basis¹

Ağ toplumunun genç yurttaşları: Dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımına yönelik karşıt yaklaşımlar

Serdar Ünal²

Abstract

In today's network society structure the new web technologies, especially digital social environments or social networking sites, have created unique areas for online communication. The main sources of motivation for the political use of social networks; the factors that impede the use of these environments politically; as well as the social consequences of the political use of social networks in democratic regimes are important issues. In this way, the desire of young citizens, defined as net generation, to share their social and political opinions in digital social environments and their attitudes towards using these venues as a platform of political expression have been examined. Young people's values that they attribute to political activities in digital social environments, as well as how they evaluate the political activities in these settings as a part of their daily lives were analyzed empirically through quantitative and qualitative data. For an important part of the youth, these environments are regarded as democratic settings in which they can express themselves politically and share political content, but a remarkable participant, due to a number of

Özet

Günümüz ağ toplumu yapısında yeni web teknolojilerinden özellikle dijital sosyal ortamlar veya sosyal paylaşım ağları çevrimiçi iletişim için eşsiz alanlar yaratmıştır. Dijital sosyal ağların siyasal amaçlı kullanılmasındaki temel motivasyon kaynakları, bu mecraların siyasal temelde kullanımını engelleyici faktörler ve ayrıca bunun demokratik rejimlerde bireysel ve toplumsal düzeydeki etkileri veya sonuçları önem arz etmektedir. Bu yönde, çalışmada ağ kuşağı olarak tanımlanan genç yurttaşların dijital sosyal ortamlarda sosyal ve siyasal fikirlerini paylaşma arzuları veya eğilimleri ve bu mecraları bir siyasal tartışma platformu olarak kullanmaya yönelik tutumları veya yaklaşımları incelenmiştir. Başka bir deyişle, makalede genç kuşakların dijital sosyal ağlardaki siyasal içerikli etkinliklere yükledikleri anlamlar ve bu mecralardaki siyasal etkinlikleri gündelik hayatlarında nereye konumlandıkları meselesi nicel ve nitel veriler aracılığıyla ampirik düzeyde irdelenmiştir. Gençlerin önemli bir kısmı için bu mecralar siyasal temelde kendini ifade etmeyi içeren paylaşımların yapılabileceği demokratik ortamlar olarak değerlendirilse de dikkate değer bir katılımcı kitlesi bu mecralarda gerçekleşen siyasal

¹ This research was supported by Adnan Menderes University Research Fund. Project Number: FEF-15028

² Assistant Professor, Adnan Menderes University, Faculty of Art & Science, Department of Sociology, serdarunal@adu.edu.tr

impeding factors and concerns, does not have a positive attitude towards the political use of these environments.

etkinliklere yönelik bir dizi engelleyici etken ve kaygı temelinde olumlu bir yaklaşım içinde değildir.

Keywords: Network society; young citizens; digital social environments; sharing of political content; motivating and impeding factors.

Anahtar Kelimeler: Ağ toplumu; genç yurttaşlar; dijital sosyal ortamlar; siyasal içerikli paylaşımlar; motive edici ve engelleyici faktörler.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1. Giriş

Son yıllarda gerek Dünya’da gerekse de Türkiye’de iletişim ve bilgi teknolojisi alanında yaşanmakta olan toplumsal değişim, hiç şüphesiz çok boyutlu ve farklı toplumsal kesimleri ve yaş gruplarını (kuşakları) birlikte etkileyen bir sürece işaret etmektedir. Bilişim ve iletişim teknolojilerinin etkisi altında evrim geçiren toplum türünü açıklamak için birkaç kavram vardır: bunlardan en popülerleri, gelişmiş ve modern, yüksek seviyede bilgi alışverişinin ve iletişim teknolojilerinin mevcut olduğu toplumları temsil etmek için kullanılan *ağ toplumu* ve *bilgi/enformasyon toplumu*³ kavramıdır (Jan Van Dijk, 2016:41). Bugün “yeni iletişim teknolojilerinin sarıp sarmaladığı yer küreyi tanımlamak için ağ toplumu kavramı kullanılmaktadır” (Tutal, 2006:56). Jan Van Dijk (2016:38) iletişim ağlarının modern toplumdaki insanlar için vazgeçilmez hale geldiğini ve giderek artan biçimde, çevrimdışı dünyadaki sosyal ağlarla kaynaşarak ağ toplumunu oluşturduğunu ifade etmektedir. Kushin ve Kitchener (2009) ağ toplumu yapısında, popüler olarak sosyal medya olarak anılan yeni web teknolojilerinin, internet iletişimi tarihinde eşi benzeri görülmemiş zengin, çevrimiçi kişilerarası etkileşim olanakları yarattığını ifade etmektedirler. Bu anlamda, ağ toplumuyla ortaya çıkan yeni web teknolojilerinden dijital sosyal ortamlar veya sosyal paylaşım ağları⁴, bireylerin içerik oluşturmaya, paylaşmaya ve aramasına olanak tanımasının yanı sıra, kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurmasına ve ortak çalışmasına imkan veren internet tabanlı hizmetleri ifade eder (Lee ve Ma, 2012:332; ayrıca bkz. Kim vd., 2010; Kushin ve Kitchener, 2009).

Lee ve Ma’ya (2012:331) göre, bireyleri sosyal ağlarda içerik paylaşımlarında veya etkinliklerde bulunmaya motive edici bazı unsurlar vardır. Bu motivasyonlar, kişiye, duruma ve sosyal ağ ortamına göre çeşitlilik arz etse de literatürde ortak olarak vurgulanan bazı noktalar ön plana çıkmaktadır: eğlence, sosyalleşme, bilgi arayışı ve kendini gerçekleştirme/statü arayışı gibi tatmin duygularının sosyal etkileşimi ve grup tartışmasını kolaylaştırdığı için sosyal medya kullanımında önemli olduğu vurgulanmaktadır (ayrıca bkz. Dunne vd., 2010; Park vd., 2009). Bu anlamda, dijital sosyal ortamlar “kişilerin sadece birbirleriyle iletişime geçmelerini sağlamakla kalmamakta, bilgilenme, eğlenme, etkileşim, tanıtım gibi çok çeşitli amaçlara değişen boyutlarda hizmet edebilmektedir” (Arklan, 2016:619). Gil De Zuniga vd.’lerinin (2014:612) ifadesiyle, insanlar bu mecralarda arkadaşlarıyla ve aileleriyle iletişim kurabilmekte, kendilerini ifade edebilmekte ve hayatlarının çeşitli yönlerini sosyal ağlarda veya ortamlarda tartışabilmektedirler. Lee ve Ma (2012:332), dijital sosyal ağların en cazip özelliklerinden birinin, kullanıcının içerik

³ Bilgi toplumu kavramında, toplumlardaki faaliyet ve süreçlerin değişen özüne vurgu yapılırken ağ toplumu tanımlamasında bu toplumların değişen örgütlenme biçimleri ve alt yapılarına vurgu yapılır (Jan Van Dijk, 2016:41; ayrıca bkz. Castells, 2008).

⁴ Sosyal paylaşım ağları [veya dijital sosyal ortamlar], kullanıcıların bir profil oluşturmaya ve bu profile bağlı bir ağ oluşturmaya ve bu uygulamayı kullanarak başkalarıyla etkileşime girmesine izin veren web tabanlı araçlardır. Bu sosyal paylaşım ağları, Facebook, Twitter ve YouTube (ve benzeri siteler) yanı sıra Google+ ve MySpace gibi daha az popüler siteler içerir (Boulianne, 2015:526; ayrıca bkz. Xenos vd., 2014).

oluşturmasına olanak tanınması ve bireyleri pasif bilgi/içerik tüketicileri konumundan aktif bilgi/içerik üreticisine dönüştürmesi olduğunu ifade etmektedirler.

Dolayısıyla, günümüzde internet temelli iletişimin ana eksenini oluşturan dijital sosyal ortamların bireylerarası etkileşimin önemli ölçüde artış gösterdiği alanlardan biri olduğu konusunda çok fazla şüphe yoktur. Ancak, bunun da ötesinde “dijital sosyal medya ve sosyal paylaşım ağlarının yükselişi ya da popüler hale gelmesiyle birlikte birçok kişi bu alanları sosyal ve siyasal etkileşimlerin gerçekleştiği mecralar olarak görmeye ve ifade etmeye başladı” (Bode vd. 2013:416). Böylelikle, Bronstein ve Aharony’un (2015) ifadesiyle, bu ağlar sıradan yurttaşların kendi siyasal içerikli paylaşımlarını yaratmalarına, bunları çevrimiçi ortamda yaymalarına ve başkaları tarafından yaratılmış içeriğe yorum yapmalarına olanak tanıyarak yenilikçi bilgi ve değerlerin hızla yayılmasını sağlayan siyasal bir bilgi kaynağı haline geldi. Aslında, “internet teknolojisi, yerleşik katılım biçimlerinin uyarlanmasını ve genişletilmesini gerektiren, ayrıca yeni toplum, katılım ve siyasal ifade biçimlerinin geliştirilmesini teşvik eden uygulamaları içeren farklı bir siyasal mekan olarak görülebilir” (Vromen, 2008:79). Nitekim, birbirinden farklı görüşlerin ifadesine olanak sağlayan dijital sosyal ortamların toplumsal ve siyasal temeldeki önemi yadsınamaz. Sosyal paylaşım ağlarının veya dijital sosyal ortamların popüleritesindeki artışla birlikte, bireylerin sosyal ve siyasal konularda çevrimiçi tartışmalar yapma potansiyeli hızla artmıştır. Ancak, gelişen teknolojiler sayesinde çeşitlilik düşünüldüğünde, bu alanların siyasal anlamda kullanımını etkileyen veya teşvik eden ve engelleyen faktörler hakkında yerli literatür açısından henüz çok yeterli bir bilgi sahibi değiliz.

Bronstein ve Aharony (2015), sosyal paylaşım ağlarının içerik oluşturma, bilgi ve düşüncelerin doğrudan kullanıcıdan kullanıcıya aktarılmasına olanak tanıyan özelliğinin onun dünyadaki sosyal ve politik süreçlerde önemli bir rol oynamaya başlamasının da nedenlerinden biri olduğunu belirtmektedirler. Bu yönde, genel olarak internet destekli sosyal medyanın bir parçası olarak dijital sosyal paylaşım ağlarının bireylerin siyasal içerikli etkinliklerinde oynadığı rol ve bunun bireysel ve toplumsal düzeydeki etkilerinin farklı boyutları birçok araştırmacının ilgisini çekmiştir (bkz. Yang ve Dehart, 2016; Theocharis, 2014; Gil De Zuniga vd., 2014; Macafee, 2013; Bode vd., 2013; Rainie vd., 2012; Kushin ve Kitchener, 2009). Farklı sosyal medya ortamları, siyasal temelde etkinliklerde bulunmak için farklı fırsatlar veya imkanlar sunmakta ve bireyler bu olanakları giderek daha fazla kullanmaktadır. Şüphesiz, dijital sosyal ağ teknolojisinin içine doğmuş olan genç kuşakların bu mecraları kullanım düzeyleri ve biçimleri kendilerinden önceki kuşaklara göre daha fazla ve daha farklıdır. Zira, ağ kuşağı olarak tanımlanan bugünün genç kuşakları ya da yurttaşları kendilerinden önceki nesillerden düşünme biçimi ve gündelik toplumsal pratikler açısından önemli ölçüde farklılaşan özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla, Bode vd.’lerine (2013:415) göre, özellikle genç kuşakların dijital sosyal ağlarda kendilerini siyasal olarak ifade etmelerini güdüleyen ve [engelleyen] unsurları ve ayrıca sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımının [çevrimiçi] ve çevrimdışı [sivil ve siyasal] etkinlikler ve katılım olgusu üzerindeki etkisini anlamak ve açıklamak önemlidir.

Bu çerçevede, çalışmada gençlerin dijital sosyal ortamlarda veya ağlarda sosyal ve siyasal fikirlerini paylaşma eğilimleri ve bu mecraları bir siyasal tartışma platformu olarak kullanmaya yönelik genel yaklaşımları veya tutumları incelenmektedir. Başka bir deyişle, makalede genç yurttaşların internet temelli veya dijital sosyal ağlardaki siyasal içerikli etkinliklere yükledikleri anlamlar ve bu mecralardaki siyasal etkinlikleri gündelik hayatlarında nereye konumlandıklarını meselesi ampirik düzeyde irdelenmeye çalışılmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı ve Soruları

İnternet ortamı ve dijital sosyal paylaşım ağlarının teknolojik temeldeki gelişimine ve insanlara sunduğu olanaklara paralel olarak bu yeni iletişim ve etkileşim ortamlarının bireylerin ve özellikle birer yurttaş olarak gençlerin sivil ve politik katılımlarına etkisi veya bu ortamlarda siyasal

etkinliklerde ya da paylaşımlarda bulunmaları konusu farklı disiplinlerden araştırmacıların uzunca bir süredir gündemindedir. Bu doğrultuda, araştırmada bugün Türkiye’de ağ nesli olarak tanımlanan genç kuşakların veya yurttaşların ağ toplumu süreciyle ortaya çıkan ve artık bir kamusal alan olarak kabul edilen dijital sosyal ağlardaki siyasal içerikli çeşitli türden paylaşımlar ve etkinliklere yönelik olumlu veya olumsuz yaklaşımlarının altında yatan dinamiklerin kavranmasına çalışılmaktadır.

Bu anlamda, *çalışmanın amacı*, dijital sosyal ortamlarda siyasal içerikli paylaşımlar veya bu alanların siyasal temelde kullanımı konusuna Türkiye’de üniversite öğrencisi bazı gençlerin neden ve hangi argümanlara dayalı olarak daha olumlu yaklaştıkları ve bazılarının ise daha mesafeli yaklaştıklarının açıklanmasıdır. Başka bir deyişle, bu araştırma dijital sosyal ağlar veya ortamların/platformların siyasal temelde kullanımını motive eden kaynakların ve engelleyici faktörlerin neler olduğu ve hangi dinamiklere dayandığı konusuna *odaklanmaktadır*.

Bu çerçevede daha sistematik bir şekilde ifade edilecek olursa, araştırmanın odaklandığı sorular şunlardır: (i) Genç bireylerin dijital sosyal ortamlardaki siyasal içerikli temalara veya paylaşımlara yönelik olumlu ya da olumsuz yaklaşımlarına göre, bu mecraları aynı zamanda siyasal bir iletişim, etkinlik veya tartışma platformu olarak kullanma eğilimleri ne yöndedir? (ii) Genç bireyler dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımına yönelik nasıl bir anlam yüklemektedirler? (iii) Dijital sosyal ortamların/ağların siyasal temelde kullanımına veya bu mecralarda siyasal içerikli etkinliklere yönelik gençlerin motivasyon kaynakları nelerdir? (iv) Bu mecraların siyasal temelde kullanımına veya bu alanlardaki siyasal içerikli etkinliklere yönelik engelleyici faktörler nelerdir ve hangi dinamiklere dayanmaktadır?

3. Araştırmanın Kapsamı, Sınırları ve Yöntemi

Araştırmada *nicel* ve *nitel* yöntem bağlamında veri toplama aracı olarak *anket* ve *derinlemesine görüşme* teknikleri birlikte kullanılmıştır. Bu yolla toplanan veriler daha çok *betimsel* (*descriptive*) analiz çerçevesinde çözümlenmiştir. Çalışmanın özgün olarak hedef kitlesi bilgi ve iletişim çağı olarak tanımlanan ağ toplumu yapısının ağ kuşağı gençleridir. Bu noktadan bakılacak olursa ağ kuşağı olarak tanımlanan gruba yönelik genel eğilimlerden birisi 1980’lerin başı ile 2000 yılları arasında doğmuş olanları kapsarken bir diğer eğilim bu kuşağı 80’li yılların sonu ile başlatmaktadır. Bu araştırmada ağ kuşağı gençliği 80’li yılların sonları ve 2000 yılı arası olarak kabul edilmiştir. Genel olarak literatürde gençlikle ilgili çalışmalarda benimsenen yaş aralıkları ‘15-24’ ve ‘15-29’ yaşları kapsayan aralıklardır⁵. Ancak, bu çalışma bağlamında araştırma konusunun siyasal bir içeriğe sahip olması bakımından *18 yaş grubu* ‘*en altı genç yaş grubu*’ olarak tanımlanmıştır. Genelde üniversite *lisans ve lisansüstü öğrenci gruplarını* kapsadığı düşünülen *29 yaş* ise ‘*üst yaş grubu*’ olarak kabul edilmiştir.

Neticede, *nicel araştırma* bağlamında, çalışmanın *evreni*, *IBBS-2 seviyesinde* Ege Bölgesi temsiliyetine sahip iki ildeki (*İzmir ve Aydın*) toplam beş üniversitede (*Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi*) okuyan *18-29 yaş* aralığındaki öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Belirlenen bu evrenden *kota örnekleme* yöntemi kullanılarak uygun çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırma kapsamına alınan üniversitelerde görüşülecek kişiler belirlenirken *yaş (18-29), cinsiyet ve internet temelli sosyal ağları kullanıyor olma* kriterleri gözetilmiştir. Bu yönde, 1000 kişiden oluşan bir örneklem grubuna ulaşılmış ve toplam *978 anket* geçerli sayılarak değerlendirilmiştir.

Nitel çalışma bağlamında, derinlemesine görüşme yapılacak kişilerin seçiminde ise belirlenen üniversitelerde yine *yaş, cinsiyet ve internet temelli sosyal ağları kullanıyor olma* kriterleri/kotaları

⁵ Aslında, “gençlik üzerine literatürde herkes tarafından kabul edilen bir gençlik tanımı ve yaş aralığı yoktur. Birleşmiş Milletler (UN), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) ve Dünya Bankası (WB), 15–24 yaş aralığındaki kişileri *genç* olarak tanımlamaktadır. Avrupa Birliği’nin bazı raporlarında da gençler 15-29 yaş aralığındakiler olarak tanımlanmaktadır” (Gür vd. 2012, s.XXII).

çerçevesinde *maksimum çeşitlilik örnekleme* ve *teorik örnekleme* yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Bu çerçevede, örneklem grubunu oluşturan toplam 57 kişiyle *yarı-yapılandırılmış görüşme* formuyla aracılığıyla yüz yüze derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel veri toplama süreci 2016 Kasım ve Aralık ayları içinde gerçekleştirilmiştir.

4. Kavramsal Arka Plan: Dijital Sosyal Ortamlarda Siyasal İçerikli Paylaşımlar, Etkinlikler ve Katılım

Ağ toplumu, sosyal ve medya ağlarından oluşan bir yapının toplumun her seviyesindeki – bireysel, grupsal/örgütsel ve sosyal- örgütlenme tarzını belirlediği modern bir toplum türü olarak tanımlanmaktadır. Bu ağlar giderek artan biçimde bu toplumun (bireyler, gruplar ve örgütler) her bir birimini veya parçasını birbirine bağlamaktadır (Jan Van Dijk, 2016:41). Araştırmacılar, ağ toplumu yapısında internetin veya dijital sosyal ağların siyasal süreçler üzerindeki önemini fark ettikçe, bu mecralarda gerçekleştirilen siyasal içerikli etkinlikleri motive eden kaynaklara, onun siyasal alandaki rolüne ve sonuçlarına daha fazla odaklanmaya başlamışlardır. Macafee'ye (2013:2766) göre, bireyler sosyal medyayı veya ağları çeşitli siyasal etkinliklerde bulunma mekanları olarak kullanabilmektedir. Kullanıcılar, bu platformlarda siyasal eğilimini veya tercihini belirtme, siyasal içerikli bilgi-haber edinme ve paylaşma, siyasal içerikli bir paylaşımı beğenme veya destekleme, insanları oy kullanmaya teşvik etme, siyasal ve sosyal konularda düşüncelerini içeren paylaşımlarda bulunma, siyasal bir partiyi veya aktörü takip etme, bir başkasının siyasi içerikli paylaşımını yeniden paylaşma ve insanları siyasal veya sosyal sorunlara karşı harekete geçmeye yönelik teşvik etme dahil olmak üzere çeşitli biçimlerde siyasal birtakım etkinliklerde bulunabilmektedir (bkz. Yang ve Dehart, 2016; Theocharis, 2014; Gil De Zuniga vd., 2014; Bode vd, 2013; Rainie vd., 2012; Gil De Zuniga vd., 2012; Johnson vd., 2011). Bu anlamda, sosyal paylaşım ağlarının siyasal temelde kullanımı kavramı, bir sosyal paylaşım platformunun açık bir şekilde siyasal amaçlarla kullanılmasına işaret etmektedir (Bode vd. 2013:415).

Bode vd.'lerine (2013:417) göre, sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımı geleneksel kendini ifade etme biçimlerinden birkaç önemli noktada farklılık göstermektedir. Buna göre, sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımı, diğer siyasal ifade biçimlerine kıyasla kamuya daha açık bir eğilim içerir; ve ayrıca doğası gereği etkileşimlerde bireylere bir imtiyaz tanımaz. Nitekim, bu ağların kullanımının siyasal içerikli konuşma, tartışma veya müzakere için alan/mekan işlevi görebildiğine dair bulgular yaygınlaşmaktadır. 2000'li yıllardan itibaren birçok araştırmacı, internet teknolojisinin özellikle genç bireylere sağladığı olanakların siyasal etkinlikler, sivil ve siyasal katılım üzerindeki etkilerini incelemeye çalışmışlardır. Bu yönde özellikle, sosyal paylaşım ağlarının siyasal etkileri üzerine ilk araştırmalar ve daha sonraki meta-analizler genelde siyasi tutum ve katılım üzerinde pozitif etkilerinin olduğunu göstermiştir (bkz. Yang ve Dehart, 2016; Theocharis ve Lowe, 2016; Boulianne, 2015; Bode vd., 2014; Dimitrova vd., 2014; Bode vd., 2014; Xenos vd., 2014; Valenzuela, 2013; Zúñiga vd., 2012; Bennet vd., 2011; Zhang vd. 2010; Valenzuela vd., 2009).

Benzer şekilde, Vraga vd.'lerinin (2015:281) işaret ettikleri üzere, çevrimiçi siyasal ifadenin kendisinden kaynaklanan normatif olarak olumlu etkilerine dair giderek artan kanıtlar bulunmaktadır (ayrıca bkz. Ekström ve Östman, 2015). Özellikle Facebook vb. sosyal paylaşım ağları siyasal içerikli konuşmalar için farklı bir sosyal ortamdır. Bir taraftan, bu paylaşım ağlarında dolaşan bilginin boyutu ve görece çeşitliliği yeni fikirlerin üretilmesini sağlamakta ve aynı zamanda katılım ve ilgiyi teşvik etmektedir (bkz. Bode 2012; Vitak vd., 2011). Buna karşın, bazı araştırmalar sosyal paylaşım ağlarının kullanımının sivil katılımı olumlu bir ilişki içerdiği, ancak siyasal katılımı aynı düzeyde ilişkili olmadığı (Zhang vd. 2011); ayrıca başka bazı araştırmalar da genel olarak sosyal paylaşım ağlarının kullanımı ile siyasi tutum ve davranışlar arasında güçlü bir ilişkinin olmadığı (Johnson vd., 2011) yönünde bulgular sunmuşlardır.

Bazı çalışmalar ise, sosyal paylaşım ağlarının kullanımı ile sosyal sermaye ve siyasal katılım düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğuna dair sonuçlar çıkarmıştır (bkz. Gibson ve McAllister, 2013; Gil De Zuniga vd., 2012; Valenzuela vd., 2009; Vitak vd., 2011). Bir kısım araştırmalar da, bu mecraların siyasal içerikli haber ve bilgilerle tesadüfen karşılaşma ve öğrenme potansiyeline dair incelemelerde bulunmuştur (bkz. Bode, 2012; Kim, 2011; Valenzuela, 2013).

Bir diğer taraftan, sosyal paylaşım ağları, çoğu çevrimdışı sosyal ortamlarla karşılaştırıldığında tartışmaların heterojen yapısına yeni bir boyut katmıştır (Vraga, vd. 2015:281). Bu yönde, sosyal paylaşım ağlarının demokratik etkisi ile ilgili araştırmalar, bu ağların farklı siyasal görüşlerin öğrenilmesi veya farkına varılması için yeni bir iletişim kanalı olarak hizmet ettiğini (bkz. Kim, 2011; Rainie ve Smith, 2012), bireyleri kolektif davranış için siyasal ağlar geliştirmeye cesaretlendirdiğini ve onları çevrimiçi ve çevrimdışı siyasal etkinliklere katılmaya motive ettiğini (bkz. Obar vd., 2012; Valenzuela vd., 2012) ileri sürmektedir. Neticede, Theocharis'in (2016:1465) işaret ettiği üzere, sosyal medya kullanımı, katılım önündeki engelleri kaldırarak etkileşim maliyetini düşürmekte, yeni ve daha etkili alttan-üste örgütlenme ve koordinasyon biçimleri geliştirmekte, ayrıca yeni katılım biçimleri yaratmaktadır (ayrıca bkz. Bennett ve Segerberg, 2013). Ancak, Baek'in (2015:12) işaret ettiği bazı araştırmalar ise, bu ağların veya ortamların demokratik sürece olumlu katkısının veya etkisinin ampirik olarak yeterince desteklenmediğini ve bu etkinin tek boyutlu olmadığını ileri sürmektedir (bkz. Kushin ve Yamamoto, 2010; Vitak vd., 2011).

Bununla birlikte, yakın dönemlerde araştırmacılar sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımının etkili olduğu koşulları ve özellikle farklı çevrimiçi platformları incelemeye başlamışlardır (bkz. Middaugh vd., 2016; Chan, 2016; Vraga vd. 2015; Ekström ve Östman, 2015; Macafee, 2013; Tang ve Lee, 2013; Valenzuela, 2013; Kahne vd., 2012). Türkiye'de de yakın dönemde dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımına dair farklı perspektifler ve yöntemler kullanılarak gerçekleştirilen önemli bir literatür oluşmaya başlamaktadır (bkz. Arklan, 2016; Şener vd., 2015; Eser vd., 2015; Çetinkaya vd., 2014; Topbaş ve Umur, 2014; Yılmaz, 2012; Göker ve Doğan, 2011).

Yang ve Dehart (2016:2), özellikle yeni genç kuşakların veya yurttaşların, sosyal paylaşım ağları yoluyla siyasal görüşlerini arkadaşlarıyla paylaşabilme, ortak ilgileri olan gruplara katılabilme, siyasal içerikli videolar veya reklamlar iletebilme, siyasi aktörleri takip edebilme herhangi bir siyasi yoruma yorum yapabilme veya paylaşabilme, önemli sosyal ve ekonomik meselelere dair gönderide bulunabilme olasılıklarının veya potansiyellerinin daha yüksek olduğunu dile getirmektedir. Macafee'nin (2013:2766) de belirttiği üzere, gençlerin bu faaliyetlerde bulunması daha muhtemeldir. Çünkü, siyasal alana dahil olmanın bireyler özellikle genç yurttaşlar için önemli bir yolu sosyal medya aracılığıyla siyasal katılımı bulmaktır.

Nihayetinde, farklı sosyal medya ortamları, siyasal temelde etkinliklerde bulunmak için farklı fırsatlar/imkanlar sunmakta ve bireyler bu olanakları giderek daha fazla kullanmaktadır. Sosyal medyanın sunduğu siyasal etkileşim çeşitliliği, bireylerin siyasal amaçlarla bu siteleri ziyaret ettiklerinde farklı psikolojik motivasyonlar ve beklentiler getirebileceğini düşündürmektedir (Macafee, 2013:2767). Bu yönde, bazı araştırmalar da, sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımını güdüleyen/motive eden unsurlara daha fazla odaklanmışlardır (bkz. Gil De Zuniga vd., 2014; Macafee, 2013; Bode vd., 2013). Dijital sosyal ağların siyasal temelde kullanımı çeşitli olduğu için farklı dijital sosyal ortamlardaki siyasal etkinliklerin motivasyon kaynaklarını keşfetmek önemlidir. Ancak, bu mecraların siyasal temelde kullanımına yönelik motive edici kaynakların yanı sıra bu türden etkinliklere veya kullanımlara olumsuz yaklaşıma neden olan engelleyici birtakım faktörleri de dikkatte almak gerekmektedir.

5. Araştırma Bulguları

5.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Nitel araştırma kapsamında örneklem grubunu oluşturan toplam 978 kişinin 53,5%'ünü (523) erkek 46,5%'ini (455) kadın üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Ön-lisans, lisans ve lisansüstü öğrenciler 18-29 yaş aralığını kapsamaktadır. Örneklemin 97,3%'ü (952) bekar, 2,5%'i (24) evli ve 0,2%'si (2) boşanmıştır. Katılımcıların 91,0%'i (880) devlet üniversitesi 9,0%'u (98) özel-vakıf üniversitesine devam etmektedir. Katılımcıların 44,7%'si (437) aylık 2000 tl ve altı, 23,0%'ü (225) 2001 – 3000 tl, 14,4%'ü (141) 3001 -4000 tl, 6,6%'sı (65) 4001 – 5000 tl, 11,2%'si (110) 5001 tl ve üzeri gelire sahip ailelere mensuplardır. Katılımcıların öznel olarak kendilerini konumlandıkları sosyal-ekonomik sınıfların dağılımı ise şöyledir: 11,2% (110) dar gelirli, 21,6% (211) ortanın altı, 55,2% (540) orta, 10,5% (103) ortanın üstü, 1,4% (14) yüksek gelirli.

Nitel araştırma kapsamında toplam 57 kişiden oluşan örneklem grubunun ise 52,6%'sı (30) erkek 47,4%'ü (27) kadın üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Ön-lisans, lisans ve lisansüstü öğrenciler 18 – 29 yaş aralığını kapsamaktadır. Katılımcıların 91,2%'si (52) devlet üniversitesi 8,8%'i (5) özel-vakıf üniversitesine devam etmektedir.

5.2. Dijital Sosyal Ortamlarda Siyasal İçerikli Paylaşımlara Yönelik Yaklaşımlar

Kim vd.'lerinin (2013:498) ifade ettikleri üzere, sosyal medya platformları veya sosyal paylaşım ağları (ör. Facebook ve Twitter) en popüler internet hizmetleri arasındadır. Kamusal alan meselelerinin yanı sıra bireylerin gündelik yaşamlarında da önemi gittikçe artan sosyal medya platformlarında bireyler sadece haber ve bilgi edinmeyle sınırlı değildir aynı zamanda kendi düşünce ve görüşlerini de paylaşabilmektedirler. Bu özellik bireylere çevrimiçi çeşitli etkinliklere dair düşüncelerini ifade etme ve katılma alanı yaratırken kamusal meselelere dair bilgi üretimini artırmaktadır, ayrıca bu mecraların kullanımı arttıkça bu trendin de devam edeceği öngörülmektedir (Kim vd. 2013:498). İnternete özellikle siyasal bilgi edinme ve kamusal anlamda kendini ifade etme kaynağı olarak bakarsak, çevrimiçi sosyal medya kullanımı siyasal tartışmaları etkileme noktasında geleneksel medyayı tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir ve bu değişkenler sivil katılım gibi davranışsal sonuçları artırır (Bode vd., 2013:417). Çevrimiçi kendini ifade etme fırsatları da dahil olmak üzere bireyin kendini ifade edebilmek için daha fazla fırsatının olması insanların gerçek dünyada eylemlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olabilir (Gil De Zuniga vd. 2014:614). Bu yönde, bireylerin dijital sosyal ortamlarda siyasal içerikli etkinlikler ve paylaşımlar konusundaki arzularının ve tutumlarının genel olarak hangi yönde ağır bastığı meselesi önemlidir.

Araştırmada, birer yurttaş olarak gençlerin sosyal paylaşım ağlarında veya ortamlarında siyasal temelde değerlendirilebilecek etkinlikler veya paylaşımlar konusundaki yaklaşımları bir dizi nicel nitelikteki soruyla incelenmeye çalışılmıştır:

Tablo-1: Facebook, Twitter, vb. ortamlarda siyasal konulardaki düşüncelerinizi ifade eden paylaşımlarda (fotoğraf, video, yazı, yorum vb.) bulunur musunuz?

	%	Sayı	Birikimli %
Evet, her zaman	13,4	131	13,4
Çoğu zaman bulunurum	15,5	152	28,9
Az da olsa bulunurum	24,5	240	53,5
Bulunmadım	19,1	187	72,6
Asla bulunmam	27,4	268	100,0
Toplam	100,0	978	

Araştırmaya katılanların toplam 53,5%'i az veya çok dijital sosyal ortamlarda siyasal konulardaki düşüncelerini ifade eden paylaşımlarda (fotoğraf, video, yazı, yorum vb.)

bulunmaktadır. Katılımcıların 19,1%'i ise bu tür bir etkinlikte bulunmadığını ifade ederken 27,4%'ü bu türden paylaşımlarda asla bulunmayacağını belirtmiştir (Tablo-1).

Tablo-2: Sizce Facebook, Twitter vb. ortamlarda herkes kendi siyasal düşüncesini, kimliğini, inancını veya yaşam tarzını yansıtacak paylaşımlarda bulunmalı mıdır?

	%	Sayı	Birikimli %
Mutlaka bulunmalıdır	14,0	137	14,0
Kısmen bulunmalıdır	29,2	286	43,3
Kararsızım	28,7	281	72,0
Bulunmamalıdır	11,3	111	83,3
Asla bulunmamalıdır	16,7	163	100,0
Toplam	100,0	978	

Benzer şekilde, araştırmaya katılanların toplam 43,3%'ü az veya çok dijital sosyal ortamlarda herkesin kendi siyasal düşüncesini, kimliğini, inancını veya yaşam tarzını yansıtacak paylaşımlarda bulunması gerektiği kanaatindedir. Katılımcıların 28,0%'i ise bu türden paylaşımları tasvip etmediklerini ifade ederken 28,7%'si bu konuda kararsız olduğunu dile getirmiştir (Tablo-2).

Nicel araştırma kapsamında katılımcıların dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımına ilişkin oluşturulan bazı yargılara ne ölçüde katıldıkları incelenmiştir. Katılımcıların her bir yargıya ilişkin katılım dereceleri Tablo-3'te yer almaktadır.

Tablo-3: Dijital sosyal ortamlarda çeşitli siyasal etkinliklere yönelik tutumlar

Geçerli N=978, 1=Kesinlikle katılmıyorum; 5=Kesinlikle katılıyorum	Ortalama	Standart Sapma
Bu tür ortamlarda ülke meseleleriyle ilgili sosyal, siyasi, dini vb. konularda inandığım ve benimsediğim fikirlerimi paylaşıyorum	2,89	1,252
Bu tür ortamlardaki siyasi içerikli paylaşımlar çoğunlukla yanlış, tek taraflı veya propaganda niteliğindedir	3,24	1,123
Sosyal medyada bir sosyal-siyasal konuya yorum yazdığım ya da görüşümü oradan ifade ettiğimde oldukça rahatlıyorum	2,64	1,108
Facebook, twitter vb. ortamlar insanların sosyal-siyasal fikirlerini tartışabileceği demokratik ortamlardır	2,90	1,135
İnsanlar sosyal medya ortamlarında sosyal-siyasal sorunlara tepki gösterme olanağına sahiptirler	3,45	1,049
Bu tür ortamlar insanların herhangi bir sorun karşısında daha kolay tepki göstermelerine, biraraya gelebilmelerine olanak sağlar	3,39	1,100
Bu tür mecralardaki sosyal-siyasal içerikli paylaşımların insanları kutuplaştırdığını, birbirinden uzaklaştırdığını düşünüyorum	3,34	1,085
Facebook, twitter vb. ortamlar sadece haber almak, eğlenmek için kullanılan bir alan değildir	3,24	1,100
Facebook, twitter vb. ortamlar sıradan insanların da siyaset yapabilmelerini, kendilerini ifade edebilmelerini sağlar	3,20	1,070
Bu tür ortamlardaki sosyal-siyasal içerikli paylaşımların ve tartışmaların çok akılcı ve sağlıklı yürüdüğünü düşünmüyorum	3,32	1,119
Facebook vb. sosyal paylaşım sitelerinde karşılaştığım siyasi içerikli paylaşımlardan nefret ediyorum	2,83	1,116
Facebook, twitter vb. ortamlarda siyasi içerikli paylaşımlar yasaklanmalı	2,53	1,182

Çalışmanın ortaya koyduğu nicel temeldeki verilere göre, gençlerin önemli bir kısmı için sosyal paylaşım ağları veya ortamları sadece eğlenme ve iletişim kurma mecraları değil aynı zamanda kamusal meselelerle ilgili tavırların sergilenebileceği, siyasal temeldeki etkinliklerin gerçekleştirilebileceği veya sosyal ve siyasal görüşlerin ifade edilebileceği kamusal alanlar/ortamlar olarak kabul edilmektedir. Ancak, katılımcıların önemli bir kısmı için bu mecralar siyasal

tartışmaların/müzakerelerin ve paylaşımların yapılabileceği demokratik ortamlar olarak değerlendirilse de yine oldukça dikkate değer bir katılımcı kitlesi bu mecraların siyasal etkinlikler, paylaşımlar veya müzakereler için kullanımına yönelik olumlu bir yaklaşım içinde değildir. Şüphesiz, sosyal paylaşım ağlarının siyasal temelde kullanımına yönelik yaklaşımlar kullanıcıların özelliklerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Baek'in (2015:12) de vurguladığı üzere, bu mecralarda bazıları gönüllü olarak arkadaşlarıyla siyasal içerikli haberleri ve görüşleri araştırmakta ve paylaşmakta iken (bkz. Obar vd. 2012) bazıları için bu tür bir amaç güdülmeyebilmektedir (bkz. Kim, 2011; Rainie ve Smith, 2012). Dolayısıyla, genç bireylerin dijital sosyal ortamlarda siyasal içerikli çeşitli türden paylaşımlar konusundaki tutum ve genel yaklaşımlarının ya da eğilimlerinin ne yönde olduğuna ilişkin nicel temeldeki veriler önemli olsa dahi bu paylaşımlara ve etkinliklere yönelik olumlu veya olumsuz tutumların altında yatan faktörlerin veya dinamiklerin daha derinlikli incelenmesi gerekmektedir.

Bu yönde, hem katılımcılar arasındaki görüş farklılıklarının altında yatan dinamikleri anlamak hem de gençlerin dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımı ya da bu mecraların bireylerin siyasal katılım, tutum ve davranışlarıyla ilişkisini anlamak ve ayrıca potansiyel bir çevrim içi siyasal tartışma/müzakere alanı olarak bu mecraların genel olarak demokratik toplumsal düzenin işleyişi açısından ne anlam ifade ettiğini kavrayabilmek adına *nitel* temelde veriler toplanmıştır. Yapılan bu incelemenin sonuçları, metin içinde dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımını (1) motive eden kaynaklar ve (2) bu mecralardaki siyasal içerikli etkinlikleri engelleyici faktörler olmak üzere iki ayrı kategori altında toplanmıştır.

5.3. Dijital Sosyal Ortamların Siyasal Temelde Kullanımını Motive Eden Kaynaklar

Nitel araştırma⁶ kapsamında katılımcıların bu ağlarda sosyal ve siyasal içerikli paylaşımlarda ve yorumlarda bulunulmasıyla ilgili olarak ne düşündükleri ve bu düşüncelerini hangi argümanlara dayandırdıkları derinlemesine olarak incelenmiştir. Bu yönde dijital sosyal ağlarda/ortamlarda siyasal içerikli paylaşımlar ve etkinlikler konusunda olumlu düşünceye sahip olanların görüşleri veya bu mecraların siyasal temelde kullanımını motive edici unsurlar belirli alt kategoriler çerçevesinde sınıflandırılıp sunulmuştur.

5.3.1. Sosyal ve Siyasal Konularda Bilgi Edinme, Haber Alma ve Bilgiye Maruz Kalma Mecraları Olarak Dijital Sosyal Ortamlar

Birçok araştırmacı, bilgi arayışının web kullanımını yönlendiren ana motivasyon olduğunu ileri sürmüştür (bkz. Westerman vd., 2014; Lee ve Ma, 2012). Dijital sosyal ağlarda "...bilgi yollarının herkes tarafından inşa edilebilmesi ve üzerinde yürünebilmesi, bilgi kirliliği ve bilginin güvenilirlik düzeyinin düşmesi gibi eleştirilere neden olsa da bir diğer taraftan bilginin tekelleşmemesi ve merkezi olarak manipülasyona kapalı olması gibi nedenlerle de olumlanmaktadır" (Göker ve Doğan, 2010:185). Yeni iletişim teknolojileri arasında sosyal medya ve sosyal paylaşım ağları insanların bilgi alışverişi yapma imkanlarını artırmıştır (Westerman, 2014:171). 21. Yüzyıl dünyasında bireyler gündelik hayatlarında çevrimiçi ve çevrimdışı ortamlarda açığa çıkan çoğu zaman içeriğine tam odaklanmadıkları farklı düzlemlerdeki bilgi bombardımanıya karşı karşıyadırlar.

Boulianne'in (2015:525) dikkat çektiği Pew araştırmasına göre, Facebook kullanıcılarının yaklaşık yarısı haberleri Facebook aracılığıyla almaktadır, ancak kullanıcıların ezici çoğunluğu sosyal ağdaki bağları vasıtasıyla tesadüfi olarak bilgi ve haberle karşılaşmakta ve öğrenmektedir. Bu mecralarda tesadüfen bilgi ve haber edinme durumu, sosyal medya kullanıcılarının aktif olarak bilgi arayışı içinde olmadan da bilgi akışına maruz kalmaları anlamına gelmektedir (bkz. Xenos vd.,

⁶ Nitel araştırma kapsamında görüşmecilerden elde edilen verilerin sunumunda görüşmecilerin yaş ve cinsiyetleri kodlanmıştır. G=Görüşmeci; K=Kadın; E=Erkek ve Yaş.

2014; Tang ve Lee, 2013). “Sosyal paylaşım ağlarındaki bu tür bilgiler, kullanıcılara yeni perspektifler sunabilir, mevcut değerlerini güçlendirebilir veya kullanıcılar bu bilgileri tamamen göz ardı etmeyi seçebilir” (Johnson ve Kaye, 2014:959; ayrıca bkz. Kushin ve Yamamoto, 2010). Ancak, yeni dijital sosyal ağ ortamları, her halükarda bireylerin aynı zamanda siyasal bilgi edinmeleri veya bilgiye maruz kalmaları açısından önemli bir role sahiptir. Bu çerçevede, “insanların birbirleriyle içerik paylaştığı bir mekan olan sosyal ağlar, siyasal içerikli bilgilerin yeni bir yolla iletilmesine olanak tanır” (Bode, 2016:24). Johnson ve Kaye’nin (2014:959) ifadesiyle, sosyal medya veya ağlar, insanlara siyasal içerikli bilgi edinmelerini [veya ona maruz kalmalarını] ve siyasal görüşlerini ifade etmelerine olanak tanıyarak onları hem birer siyasal bilgi tüketicisi hem de üreticisi haline getirmektedir.

Bu yönde, dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımına olumlu yaklaşan katılımcıların bazı söylemleri *sosyal ağların kullanımı* ile *siyasal içerikli bilgi edinme* veya *ona maruz kalma* arasındaki ilişkiyi ve bunun toplumsal anlamdaki önemini kavramamıza yardımcı olmaktadır:

“...genelde sosyal paylaşım sitelerinde toplumsal ve siyasal olaylar konusunda paylaşımda bulunurum. Zaten haberleri buralardan takip ederim. İnsanların dünyadan, olup bitenlerden haberdar olmasını isterim. Bu nedenle de edindiğim önemli haberleri mutlaka paylaşırım ve yorumlar da yaparım...” (G.21, K-23).

“...insanları bilinçlendirdiğini düşünüyorum. Özellikle gençlerin gazete, televizyon gibi araçlardan çok Facebook, Twitter gibi yerlerde vakit geçirdiğini düşünürsek olan bitenler hakkında en azından bilgi sahibi olabilirler...” (G.21, E-23).

“...yani siyasi anlamda biraz da olsa bilinçleniyor. Hep aynı şeyi görenler bazı düşünceleri gördüklerinde kendi düşüncelerini ve diğerlerinin kültürünü düşüncesini her şeyini sorguluyor... Ben de yanlış olduğunu düşündüğüm bir paylaşımsa yanlış olduğunu söylerim...” (G.27, E-20).

“...en azından bu tür ortamlarda insanlar bazı şeylerden haberdar olur. Çünkü insanlar sanal alemde yaşıyor artık. En azından haber alabileceği bir yer. Belki de siyasal kimliğinin oluşmasında buradan sağlıyordur, sağlayabilir...” (G.25, K-23).

Söylemlerde ön plana çıkan hususlara göre, bireyler bu platformlardaki (ister bilinçli ister tesadüfi biçimde olsun) siyasal içerikli bilgi edinme ve paylaşma konusunun toplumsal düzeydeki *bilgi akışı*, *bilgi çeşitliliği* ve *bilinçlendirme* noktasındaki rolüne dikkat çekerek bunun bireylerin gündelik hayatlarındaki önemini gündeme getirmektedirler. Gil De Zuniga vd.’lerinin (2014:614) değindikleri üzere, dijital sosyal ağları siyasal haberler ve paylaşımlar için bir kaynak olarak kullanmak, bilgi çeşitliliğini ve açıklığını önemli ölçüde artırmıştır. Özellikle sosyal medya platformlarının güncel bilgi akışıyla, vatandaşların siyasi haberleri/bilgileri edinme ihtimalleri yüksektir ve bu nedenle bireylerin kendilerini siyasal olarak ifade edebilmeleri için daha fazla fırsat bulunmaktadır (bkz. Kushin ve Yamamoto, 2010).

Ayrıca, toplumların demokratik işleyişi açısından sosyal ve siyasal konularda bilinçli ve bilgili bir seçmen kitlesi önemlidir. Bode vd.’lerinin (2016:25) vurguladıkları üzere, demokratik teorinin temel bir ilkesine göre, seçmenlerin kararları siyasal konularda bilinçli bir düşünceye dayalı olmalıdır, bilinçli düşünme ise siyasal bilgiye erişimle veya siyasal bilgi kazanımıyla mümkün olur (ayrıca bkz. Bode vd. 2013). Bimber (2003:14), çevrimiçi siyasal bilgilere düşük arama maliyetleri ile erişebilmenin yurttaşların siyasal açıdan daha bilgili olmalarını sağlayacağını [alternatif bilgi kaynakları sayesinde daha bilinçli yurttaşlara dönüşebileceğini] ve siyasal meselelere yönelik ilgi ve katılım olasılığını daha da artıracağını dile getirmiştir. Ayrıca, “yeni ve çok yönlü bilgi akışı dolayısıyla farklı bakış açılarının müzakere süreçlerine dahil olması, süreç için zenginleştirici bir unsur olarak da görülebilir” (Aydın, 2017:145). Geoff vd.’leri (2012) çalışmalarında, kullanıcı dostu bir platform olan sosyal medyanın, kullanıcılarının gündelik hayatlarında siyasal bilincini geliştirdiğini ve bu nedenle, bireylerin siyasal ifadelerini daha erişilebilir ve canlı kıldığını ifade etmektedirler.

Bir başka açıdan, geleneksel şeklinde tabir edilen haber alma veya bilgi edinme kaynaklarının çoğunlukla artık fazla kullanılmadığına dikkat çeken katılımcılar bu mecraların bu türden bir eksiği veya açığı kapattığı görüşünü savunmaktadır. Ayrıca, “bu ortamlarda, kişiler düşüncelerini, görüşlerini, bilgilerini ve diğer içerikleri paylaşıırken, benzer ihtiyaçları, çıkarları veya sorunları olan diğer kişilerle de ilişki kurmakta ve sürdürmektedir” (Lee ve Ma, 2012:332). Bode (2016:24) web 2.0 teknolojilerinin ortaya çıkışı ile birlikte daha önce sınırlı bir profesyonel iletişimcinin tekelindeki iletişim alanında, tüm vatandaşlara giderek daha fazla siyasal bilgi sağlama ve yorum yapma olanağı doğduğunu (ayrıca bkz. Moy vd. 2013) ifade etmektedir.

Neticede, genç bireylerin önemli bir kısmı bu mecralardaki siyasal içerikli paylaşımlarda bulunmayı bir anlamda toplumsal bilgi akışına, alışverişine ve bu anlamda da toplumsal bilinçlenmeye katkıda bulunduğu görüşündedirler. Wojcieszak ve Mutz (2009), çevrimiçi alanlardaki [siyasal içerikli bilgilerle karşılaşmaların] ve potansiyel siyasal tartışmaların birçok kişi için tesadüfen gerçekleştiğini, kullanıcıların bu alanları kullanmalarındaki öncelikli amaçları arasında yer almadığına yönelik bulgular sunsa da, “sosyal medya, birçok kişinin tesadüfen siyasal bilgilerle karşılaşmalarını sağlayarak aslında kişilerin sosyal ve siyasal konularda potansiyel olarak bilgilenmelerine [ve bilinçlenmelerine] olanak tanımaktadır” (Bode, 2016:28). Böylelikle, sosyal medya kullanımının yurttaşların siyasal konulardaki bilgilerini geliştirmesi, bireylerin kendilerini siyasal temelde ifade edebilmesi ve dolayısıyla sivil ve siyasal hayata katılımı kolaylaştırması beklenmektedir (Boulianne, 2015:525; ayrıca bkz. Gil De Zuniga vd., 2014).

5.3.2. Siyasal Temelde Kendini İfade Etme ve Katılım Sağlama Mekanları Olarak Dijital Sosyal Ağ Platformları

Şüphesiz, özellikle genç erişkin yurttaşlar dijital sosyal ortamları haber ve bilgi toplamaktan daha fazlası için kullanılmaktadırlar. Bu anlamda, Johnson ve Kaye (2014:959) sosyal paylaşım ağlarını, siyasal bilgi edinme ve yaymaya imkan vermesinin yanı sıra kişilerin siyasal tartışmalar gerçekleştirmesine ve kendilerini ifade etmesine olanak sağlayan mecralar olarak tarif etmektedir. Peki, bu mecralardaki sosyal etkileşim herhangi bir şekilde bireylerin siyasal olarak kendilerini ifade etmelerine yol açıp [sivil] ve siyasal katılımlarına katkıda bulunuyor mu? (Gil De Zuniga vd. 2014:616). Kişinin kendisini siyasal olarak ifade etmesi önemli olmakla birlikte, siyasal katılımın kilit bir parçası olarak da düşünülmüştür (Bode vd. 2014:417). Ancak, Gil De Zuniga vd. (2010) nasıl ki siyasal içerikli konuşma siyasal eylemden farklı bir şey ise kendini siyasal olarak ifade etme durumunun da kavramsal olarak siyasal katılımdan farklı olduğunu iddia etmektedirler. Bu yönde Theocharis’in (2014:3) işaret ettiği üzere, dijital sosyal ağlardaki siyasal içerikli etkinliklerin ve kendini siyasal olarak ifade etmenin yeni bir siyasal katılım biçimi olup olmadığı tartışılmaktadır. Bazı araştırmacılar için bu etkinlikler siyasetle gerçek bir bağlantıya sahip olmayan yaratıcı ifadeleri temsil ederken, bazıları için bu faaliyetler çevrimdışı siyasal etkinliklere eşdeğerdir ve bu nedenle meşru katılım biçimleridir; diğerleri için ise bu etkinlikler çevrimdışı klasik katılım biçimlerinden tamamen ayrı yeni bir katılım biçimi ve yeni bir katılımcı vatandaş modelini kavramamızı sağlayacak şekilde kavramsallaştırılıp buna göre ölçülmesi gerekir (bkz. Bennet, 2012).

Bu çerçevede, genç kuşaklarda, dijital sosyal ortamların siyasal bilgi edinme, içerik oluşturma ve siyasal görüşlerin ifade edilmesi mekanları olarak kullanılması meselesi önemlidir. Bu ortamların potansiyel olarak siyasal içerikli olanlar da dahil olmak üzere çeşitli kendini ifade biçimlerini teşvik ettiği göz önüne alındığında, genç yurttaşların dijital sosyal ağları siyasal olarak kendilerini ifade edebilme mekanları olarak görmeleri onların aynı zamanda yeni bir siyasal katılım biçimine olan yatkınlıkları hakkında da fikir verebilecektir.

Katılımcıların bu konudaki bazı söylemleri, dijital sosyal ortamlar ve kendini siyasal olarak ifade edebilme veya kendini gerçekleştirme arasında önemli bir bağ olduğunu göstermektedir. Bu kanaatin ön plana çıktığı bazı söylemler şöyledir:

“...herkesin siyaset yapmasını sağlayan bir yer olabilir. Sonuçta, mesela çekinen bir insanın karşısında birileri olduğu zaman konuşamaz yani değil mi? Düşüncelerini bazen anlatamayabilir. Ama internette yüz yüze olunmadığı için, kişi kendisini daha rahat hisseder ve yazabilir...” (G.9, E-18).

“...paylaşım sitelerinde siyaset ne denli doğru yapılır bilinemez ama siyasetin yapıldığı aşikar. Çünkü bir insan bir tane paylaşımda bulunuyor. Milyonlarca yorum yazılıyor altına. Onlar fark etmeden aslında siyaset yapıyorlar. O yüzden böyle siteler siyaset yapmaya yatkın ve yapılması gereken yerler...” (G.13, K-22).

“...bu tarz ortamlar siyaset de yapabilmeyi sağlıyor. Mesela ben bir siyasetçi değilim. Ama bu konuda kendimi ifade etmeyi, desteklediğim partinin doğru parti olduğunu göstermeye çalışırım. Herkes paylaşım yapabilir, özgür bir ortam. Dışarıdaki konuşmalarda insan her şeyi her şekilde dile getiremiyor olabilir. Klavye başında sanal ortamda daha kolay ve rahat söylenebiliyor...” (G.16, E-25).

Bu yönde, dijital sosyal ağlarda siyasal içerikli paylaşımlarda bulunulmasında bir sakınca görmediğini ifade edenlerin veya bunu olumlu bir şey olarak görenlerin önemli bir kısmı bu türden ortamları sadece haber almak ve eğlenmek için kullanılan bir alan olarak değil aynı zamanda insanların *kendilerini gerçekleştirebildikleri, sosyal ve siyasal içerikli tartışmalarda ve paylaşımlarda bulunabildikleri veya kendilerini siyasal anlamda ifade edebildikleri* mekanlar olarak tanımlamaktadır. Bu mecralar özgür bir ortamda her toplumsal sınıf ve kesimden kişilerin siyasal temeldeki görüşlerini ifade edebilecekleri daha rahat bir alan olarak değerlendirilmekte ve olumlu bir yaklaşım sergilenmektedir. Benzer şekilde, Papacharissi (2011), sosyal medyanın genel kullanımı ile kişinin siyasal olarak kendini ifade etmesi arasında bir bağlantı kurmaktadır.

Theocharis (2014) de, dijital sosyal paylaşım ağlarındaki etkinliklerin yeni bir siyasi katılım biçimini temsil ettiğini ileri sürmektedir. Bode vd. (2013:415) sosyal paylaşım ağlarının siyasal temelde kullanımını kendini siyasal olarak ifade etme, siyasal katılım gibi bir dizi diğer siyasal davranışlar arasında bir yere konumlandırmakta ve onun etkilerini ayırt etmektedirler. Onlara göre, sosyal paylaşım ağlarının siyasal temelde kullanımı kişinin kendisini çevrimiçi siyasal temelde ifade etmesinin yeni bir formudur. Gil De Zuniga vd.’leri (2014:613) de sosyal medyanın ilişkisel kullanımının bile insanların kendilerini siyasal olarak ifade etmelerine, dolayısıyla onları dolaylı olarak siyasal katılıma yönelttiğini ileri sürmektedirler. Bu yöndeki bazı araştırmaların sonuçları genç kuşaklar arasında ortaya çıkan ifade eden/dışavurumcu yeni yurttaş modelini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Dijital sosyal ortamlar genç bireyler açısından aynı zamanda yurttaşlık bilincinin gelişimi ve ayrıca sivil ve siyasal katılım süreçleri üzerindeki etkisi bağlamında değerlendirilebilir. Vitak vd.’leri (2011) sosyal paylaşım ağlarının siyasal temelde kullanımının bireylerin yurttaşlık becerilerinin gelişmesi ve sivil ve siyasi katılımın artmasını sağlayıcı bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu yönde, Gil De Zuniga, vd. (2014:612), sosyal etkileşim amaçlı sosyal medya kullanımının siyasal katılıma doğrudan etki etmesinden ziyade, bireylerin kendilerini siyasi olarak ifade eden yurttaşlar olmasına olanak sağlayarak dolaylı bir etkisinin olduğunu ileri sürmektedir. Bu anlamda, kişilerin bu çevrimiçi platformlarda kendilerini sosyal ve siyasal konularda ifade edebilmeleri onların yurttaşlık bilinci gelişimleriyle de ilişkili olabilmektedir.

Görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen bazı söylemlerde dijital sosyal ağlarda siyasal içerikli paylaşımlarda bulunma faaliyetinin *toplumsal meselelere* yönelik bir dizi kavramla ilişkilendirildiği görülmüştür:

“...evet, bu tür paylaşımlarda bulunmaktayım. Böyle bir şeye ihtiyaç duyup duymamaktan öte insani olan vicdanıma seslenen insanları ilgilendiren önemli meselelerde tabi ki de tepki göstermek istediğim için bu tür paylaşımlarda bulunmaktayım. Bu yaşam her şeyi ile bizimdir. Yaşamın her alanı ve bu alanlarla ilgili meseleler de beni ilgilendirmektedir...” (G.32, K-23).

“...kesinlikle sorumluluk hissederim. Artık milenyum çağındayız ve internete bağımlı yaşıyoruz. O yüzden bazı olayların unutulmaması konusunda avantajları var. Ben bunu avantaja çevirmeye çalışıyorum. Ben

paylaştıkça başkası paylaştıkça bilinçlenme olacak. Bilinmemezliği ortadan kaldırıyor bence. Ben paylaşarak kendi içimi rahatlatmaya çalışıyorum...” (G.13, K-22).

“...insanların kendilerini ifade etmelerini ve siyaset yapabilmelerini sağlıyor... Herhangi bir mitinge katılmayan, herhangi bir şekilde konuşma fırsatı bulunmayanlar, konuşma gücü veya cesareti olmayanlar orada daha bir konuşabiliyor; düşüncelerini daha rahat ifade edebiliyor. Hatta bir nevi rahatlamak. İnsanların öfkesini dökmeye yarıyor...” (G.6, E-19).

Söylemlerden çıkan anlama göre, katılımcılar dijital sosyal ortamlarda sosyal ve siyasal meselelere ilişkin paylaşım yapma ve kendini ifade etme konusunu bir tür *farkındalık yaratma, yurttaşlık bilinci veya sorumluluk duygusu* bağlamında değerlendirmektedir. Kendince doğru ve yanlış olanın gösterilmesi, bir olay hakkında farkındalık yaratma anlamında bu tür ağların işlevsel olarak kullanılması amaçlanmaktadır. Tsang (2012), sosyal paylaşım ağlarının veya sitelerinin toplumsal sorunlarla ilgili farkındalığı arttırması, çevrimiçi siyasal tartışmaları güçlendirmesi ve sivil ya da siyasal katılım için fırsatlar yaratmasından dolayı siyasal katılımı teşvik edebileceğini belirtmektedir. Buna karşın, Zhang vd.’leri (2011) sosyal paylaşım ağlarının kullanımının sivil katılımı olumlu bir ilişki içerdiğini, ancak siyasal katılımı aynı düzeyde ilişkili olmadığına dair veriler sunmuştur.

Katılımcıların söylemlerinden hareketle açığa çıkan önemli bir nokta, sosyal paylaşım ağlarının kendini ifade etme temelinde kullanılması ile bireylerin *siyasal öz-yeterlilik (political self-efficacy)* duyguları arasında bağlantı olduğudur. Siyasal öz-yeterlilik kavramı, bir kişinin siyaseti anlamaya, duymaya ve siyasi açıdan fark yaratma kapasitesine olan inancına işaret eder (bkz. Catt, 2005). Bu açıdan değerlendirildiğinde, bireylerin dijital sosyal ağlarda sosyal ve siyasal konulardaki görüşlerini ifade etme durumlarını yurttaşlık bilinci, farkındalık yaratma, sorumluluk duyma gibi kavramlarla izah etmeleri aslında onların sivil ve siyasal katılımın bir ön koşulu olarak değerlendirilebilecek olan siyasal öz-yeterlilik duygularının da gelişmesi veya artmasıyla bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Zira, bireylerin bu mecralardaki siyasal etkinlikleri yoluyla karar alma mekanizmaları üzerinde veya toplumsal bilinç geliştirme açısından bir şekilde etkili olabilecekleri düşüncesine ya da umuduna sahip oldukları görülmektedir.

Siyasal öz-yeterlilik, siyasal katılımın bir ön koşulu gibi de düşünülebilir. Çünkü, bireyler siyasal sürece katılımın değerini anlamadan önce değişim yaratabileceklerine dair bir inanç geliştirebilmelidir. Bu yönde bazı çalışmalar, siyasal öz yeterlilik ile kendini siyasal anlamda ifade etme ve siyasal katılım arasında pozitif bir ilişki kurmaktadır (Yang ve Dehart 2016:5; ayrıca bkz. Gil De Zuniga vd., 2012; Jung vd., 2011). Dolayısıyla, dijital sosyal ortamlarda bireylerin siyasal temeldeki etkinliklerinin hem demokratik sisteme dair inanç hem de sistemin işleyişi ve demokratik sivil ve siyasal katılım bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde, dijital sosyal ortamların bireyler tarafından kendilerini siyasal olarak ifade edebilme alanları olarak görülmesi bu mecraların aynı zamanda farklı görüşlerin temsili, katılımcı demokrasi ve özgürlük kavramlarıyla doğrudan ilişkilendirilmesini gündeme getirmektedir.

5.3.3. Dijital Sosyal Ağlar, Farklı Görüşlerin Temsili ve Katılımcı Demokrasi

Gelişmekte olan sosyal medyanın rolü üzerine yapılan en önemli bilimsel tartışmalardan birisi, iletişim teknolojilerinin bireylerin farklı bakış açıları kazanmaları ve katılımcı demokratik faaliyetlerde bulunmalarıyla ilişkili olup olmadığıdır (bkz. Brundidge, 2010; Brundidge ve Rice, 2009). Sosyal medya platformlarının artan popüleritesi, onun demokratik süreçteki rolü hakkında sorular ortaya çıkarmaktadır (Kim vd. 2013:498). Sosyal medya ve ağların herkesin eşit demokratik bir müzakere içinde yer alabilme veya kendini özgürce ifade edebilme olanağı açısından kamusal bir tartışma potansiyeli taşıyıp taşımadığı meselesi önemlidir. Bu anlamda, sosyal medya veya ağların kullanılması ile ifade özgürlüğü gibi demokratik değerler arasında ilişki kurulabilir (Macafee, 2013:2767). Bireylere duygu, düşünce ve tepkilerini bağımsız biçimde

interaktif iletebilme imkanı tanıyan sosyal medya modern demokrasilerin en önemli unsurlarından biri olan aktif katılımı (Babacan, 2015:81) teşvik edebilmektedir.

Bu yönde, dijital sosyal ortamlarda herkesin kendi siyasal düşüncesini, kimliğini, inancını veya yaşam tarzını yansıtacak paylaşımlarda bulunması gerektiğini ifade eden görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen söylemlerin bazıları daha çok *özgürlük ve demokrasi* gibi kavramlarla ilişkilendirilmektedir:

“...herkes özgür ve hürdür. Demokratik bir ülkede yaşıyoruz. Düşünce özgürlüğü diye bir şey var. Özgür ve sınırsız bir ortam sağlamak ve engelleri ortadan kaldırmaktadır. İnsanların o veya bu şekilde kendilerini gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır...” (G.2, E-27).

“...demokratik olması herkesin fikrini beyan etmesi kısmından gelebilir. İnsanlara kendi aralarında gündemde olan olayları konuşup, tartışıp, yorumlama fırsatı verir. Bu bir nevi özgürlük alanı veya tartışma platformudur...” (G.49, K-24).

“...demokratik ortam, herkes her düşündüğünü paylaşıp yazabiliyor. Siyasal paylaşımların yeri değildi ama artık o hale geldi. Hatta Facebook’un bir bölümünde siyasi görüşü yeri alıyor. Bunu boş bırakan çok insan var ama insanlar görüşlerini orada bildirebiliyorlar...” (G.26, K-26).

Söylemlerde ön plana çıkan noktalara göre, katılımcılar bu tür ortamları fikirlerini *özgürce* paylaşabildikleri ve tartışabildikleri *demokratik alanlar* veya *ortamlar* olarak görmektedirler. Bu anlamda, sosyal medya veya ağlarda gençlerin siyasal temelde kendilerini ifade edebilme olanağını bulabilmeleri bu ortamların doğrudan demokrasi ve özgürlük kavramlarıyla ilişkilendirilmesini gündeme getirdiği ifade edilebilir. Bireyler farklı görüşlerin kendini ifade etme alanı bulması, bu bilgi ve görüşlerin özgürce dolaşıma sokulması veya yayılmasına olanak sunmasından dolayı bu tür ortamlara önemli bir anlam yüklemektedir. Sürekli gelişen teknolojik araçların, toplumların yaşam biçimini değiştirdiği bir gerçektir (Toprak vd. 2009:191). İnternet-demokrasi ilişkisini irdeleyen akademik çalışmaların bir kısmı, internet ortamını Atina demokrasisi anlayışının katılımcı modeline benzetmekte ve tüm yurttaşların siyasal sürece tıpkı dönemin agoralarındaki gibi dolaysız olarak katıldıklarını öne sürmektedir (Bentivegna, 2002; akt. Tunç, 2005:139). Kuşkusuz, internet günümüzde katılımcı demokrasi anlamındaki teknolojik yapılanmayı problemsizce sunmaktadır. Yeni teknolojilere sahip tüm yurttaşlar demokratik sürece bilgiye daha kolay ulaşabilir biçimde entegre olabilmektedirler (Tunç, 2005:139).

Kim vd.’lerinin (2013:501) belirttikleri üzere, dijital sosyal ağ teknolojisi, sadece yakın arkadaşları değil aynı zamanda yakın arkadaş olmayan kişiler de dahil olmak üzere insanların daha fazla sayıda ve daha farklı kişilerle daha fazla iletişim sağlamalarına imkan vermektedir. Bu nedenle, sosyal medya, bireylere farklı perspektiflere ve bilgilere ulaşabilecekleri bir ortam yaratmaktadır. Bu yönde, bazı araştırmalar sosyal medya kullanımı ile bireylerin farklı veya çeşitli perspektifler edinmeleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda, sosyal medya veya ağlar, bireylerin çeşitli veya heterojen/farklı bakış açılarının farkına varmasını sağlayarak onların sivil ve siyasal hayata daha sık katılmalarını olanaklı kılmak suretiyle topluma katkıda bulunmakta mıdır? Bireylerin heterojen yapıya sahip sosyal ağlardaki faaliyetleri ile sivil ve siyasal katılım arasındaki ilişki, hem demokratik vatandaşlığı teşvik etmesi hem de müzakereci ve katılımcı demokrasilerin kilit göstergelerinden biri olması açısından önemli bir araştırma alanıdır (bkz. Gil De Zuniga ve Valenzuela, 2011; Mutz, 2006; Sunstein, 2001).

Bu yönde, farklı görüşlerin temsil edilmesi ve ifade alanı bulmasından dolayı dijital sosyal ağ ortamlarının *heterojen yapısına* dikkat çeken ve bunun *demokratik süreçler ile ilişkisine* vurgu yapan katılımcıların bazı söylemleri şöyledir:

“...paylaşım sitelerinde milyonlarca insan yorum yazıyor ve ben bir sürü farklı yorum ve görüş bir sürü farklı düşünce görüyorum. Bu benim için daha avantajlı. Demokratik ortamdır. Çünkü biri küfür edecek

de olsa edebiliyor. Daha demokratiği olur mu bu için. Küfür etmek doğru demiyorum tabi ki saygı çerçevesinde olmalı...” (G.13, K-22).

“...internet ortamı gerçeğe göre daha demokratik bir ortam sayılabilir. Farklı görüşler daha kolay aynı çatı altında toplanabiliyor. Bu ortamda siyasetten hiç anlamayan bilgisiz insanlar da fikir beyan edebiliyor. Bu elbette kötü bir şey değil ama insan kendini başka fikirlere kapattığı zaman demokratik ortamın faydalarından kendisini soyutlamış olur. Çünkü reel bir ortamda sadece yandaş görüşlerle kendisini besler ve at gözlüğü ile bir bakış açısı sağlamaktan başka bir faydası olmaz...” (G.7, E-28).

“...insanlar birbirleriyle konuşurlar normal hayatta konuştuğu kişiler sosyal medyada da vardır. İnsanlara kendini ifade etme hakkı veriyor. Farklı görüşleri görme duyma hakkı veriyor, her ne kadar bazen saygı çerçevesini aşıya da...Ben mesela fikir yazayım. Altına biri ben şurayı anlamadım burası yanlış hayır ben şu fikre karşıyım desin fikir alışverişi yapalım orada. Ne güzel...” (G.15, K-23).

Söylemlerden çıkan anlama göre, görüşülen katılımcıların bir kısmı dijital sosyal ağ ortamlarını *farklı görüşlerin temsil edildiği* ve bu farklı görüşleri temsil eden herkesin heterojen bir ortamda *kendisini ifade etmesine* olanak sağlayan mekanlar olarak tanımlamaktadır. Bu tür mekanlar herkesin herhangi bir bedel ödmeden katılıp kendisini ifade edebilme imkanı yaratmasından dolayı bireyler için farklı görüşlerle karşılaşma ve siyasal temelde kendini ifade etme ve tartışma imkanı yaratan mecralar olarak ön plana çıkmaktadır. Kim vd.’lerinin (2013:499-500) işaret ettikleri üzere, farklı görüş ve bakış açılarıyla karşılaşmak ve onların farkına varmak, etkin ve müzakereci bir demokrasi yaratmada merkezi bir rol oynamaktadır (bkz. Habermas, 1989). Bu farkındalık, bireyleri daha kapsamlı bir şekilde bilgi aramaya ve ayrıca sorunlara yönelik alternatif arayışlarını daha ayrıntılı bir şekilde gerçekleştirmeye teşvik eder (bkz. Delli Carpini vd., 2004). Farklılıkların veya çeşitliliğin farkına varmak aynı zamanda bireylerin siyasal anlayışlarını ve hoşgörülerini arttıran farklı perspektiflerin mantığını ve motivasyonunu anlamalarına (bkz. Mutz, 2002) ve ayrıca bireylerin düşüncelerini ifade etmelerine ve onların farklı görüşlerle karşılaşmaya alışmalarını sağlayarak aktif vatandaşlık konumuna katkıda bulunur (Kim, vd. 2013:500). Bu çerçevede, bu tür platformlar genç bireyler için siyasal fikirlerini ifade edebilmeleri, başkalarıyla paylaşabilmeleri ve farklı görüşleri fark edebilmeleri açısından bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Kellner’in (2004:711) izah ettiği şekliyle, internet ve demokrasi ilişkisini olumsal çizgide savunanlar, yeni iletişim teknolojisinin anaakım medya ve politikadan dışlanmış grup ve bireylere, olağan politik tartışmaların kapsamında yer al(a)mayan fikirleri yayma ve genellikle muhalif fikir ve gruplara kapalı tutulan tartışma ve diyaloglara katılma olanağı veren araçlar sunduğunu ileri sürmektedir (akt. Toprak vd. 2009:192). Bu anlamda, özellikle sosyal paylaşım ağları üzerinden siyasal içerikli tartışmalar yoluyla, genç yurttaşlar demokratik katılımın temel öncülleri olan bilgi toplama, toplumsal meseleler ve haberler üzerinde düşünme, farklı görüşlerin farkına varma, tartışma ve karşılıklı uzlaşma alanları yaratma imkanına sahip olmaktadır. Netice itibarıyla Tunç’un (2005:139) belirttiği üzere, Atina’daki agoraların yeniden doğuşu söz konusu olmasa da, internet ortamının bireylere kısıtlama ve kontrollerden arınmış bir platform sunduğu da bir gerçektir.

5.4. Dijital Sosyal Ortamların Siyasal Temelde Kullanımını Sınırlayan veya Engelleyen Temel Dinamikler

İfade edilen motive edici olumlu yaklaşımlara karşın, dijital sosyal ortamların, birtakım olumsuz olarak nitelendirilebilecek etkileri bireylerin bu mecraların siyasal amaçlı kullanımına yönelik şüpheyi yaklaşmasına ve bu ortamlarda kendi siyasal görüşlerini, kimliğini, düşünme tarzını yansıtacak paylaşımlardan ve etkinliklerden uzak durmasına neden olabilmektedir. Başka bir deyişle, bireyler dijital sosyal ağ ortamlarında siyasal kimliğini yansıtacak birtakım uygulamalardan, kendini ifade etmekten ve siyasal içerikli paylaşımlarda bulunmaktan bazı nedenlerden dolayı sakınca duyabilmektedirler. Örneğin, Arklan’ın (2016:624) üniversite öğrencileri üzerine yaptığı nicel temeldeki çalışmasında, yasal yaptırımlara maruz kalmak, siyasi

görüş olarak ifşa olmak, aşırı siyasi biri olarak algılanmak, farklı görüşteki arkadaşları kırmak, siyasetin çok da ilgi çekici gelmemesi, siyasetin yerinin sosyal medya ortamı olmadığı düşüncesi, herkese eşit mesafede olma isteği, siyasal konuları paylaşmaya değer bulmama, paylaşımların çarpıtılması çekincesi, sosyal çevreden dışlanma korkusu ve aile yapısına uygun olmadığı düşüncesi sosyal medya ortamında siyasal içerikli paylaşımları engelleyici rol oynayan etmenler olarak gösterilmiştir. Birçok noktada ortak tespit edilen engelleyici faktörler olmakla birlikte, çalışmada, sosyal paylaşım ağlarının siyasal temeldeki kullanımını sınırlayan veya engelleyen unsurlar nitel bağlamda derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır.

5.4.1. Sosyal Paylaşım Ağlarında İfşa Olma, Damgalanma, Gözetlenme Korkusu

“Denetim ve gözetim [sosyal paylaşım ağlarının -özellikle Facebook vb. ortamların] en çok tartışılan kullanım amaçlarından biridir. Kişiler bağlı oldukları arkadaşlarının profillerine ve tüm paylaşımlarına ulaşabildiği gibi üyeler, arkadaş listesinde bulunan kişilerin arkadaşlarının bilgilerine de ulaşabilmektedir. Her ne kadar bu erişim kullanıcılar tarafından kısıtlanabilse de herkesin herkesi gözetleyebildiğine yönelik bir sorun ortaya çıkmaktadır” (Göker ve Doğan, 2011:183). Söz konusu denetim, gözetim veya dikizleme hem bireysel düzeyde hem de kamusal otorite bağlamında kurumsal düzeyde gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan, bireyler bu türden ortamların siyasal kullanımı veya siyasal, dinsel ve ideolojik temeldeki eğilimlerini yansıtacak türden etkinliklerde bulunma konusunda tereddüt yaşayabilmekte ve bu eğilimlerini gizleme yolunu tercih edebilmektedirler.

Bu türden ortamlarda, kişilerin çevrimiçi profillerini siyasal kimliklerini belli edecek şekilde oluşturmaları, siyasal düşüncelerini yansıtacak (haber, bilgi, yorum gibi) paylaşımlarda ve etkinliklerde bulunması veya siyasal anlamda kendini ifade etmesi konusuna olumlu yaklaşan ancak bu konuda belirli tereddütler yaşayanların hangi unsurları daha ön plana çıkarttıkları görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen bazı söylemler üzerinden okunmaya çalışılmıştır:

“...siyasi kimliklerini, profillerini de aslına bakarsan, çok belli etmelerinin de benim için bir sakıncası yok. Ama hani işe girmede, ne bileyim bu tür kişilerin hak ve özgürlüklerinde çok önüne geçmeler, engellemeler oluyor. O yüzden hani, şu anda çok sağlıklı görmüyorum ben bunu. Aslında olması gereken bir şey. Yani, hani gösterse çok büyük bir zararı olmaz ama insanlar gizlemek zorunda bırakılıyor...” (G.3, E-29).

“...sadece tepki göstermek istediğim bir olay ya da durum varsa, paylaşım yaparım ama siyasi içerikli herhangi bir amblem, fotoğraf vs. ile profilimi oluşturmam. Bana kalsa ben kimsenin kimliğini gizlemesinden yana değilim. Fakat, gidişata bakınca, gizleme bir gereklilik haline geliyor...artık üst yöneticilerin baskısı, gözetimi ile karşı karşıyayız. Bu yüzden insanlar pek paylaşım göstermiyor...” (G.4, K-26).

“...bulunmak isteyen bulunabilir, herkesin kendi tercihi ama ben çok fazla taraftar değilim. Hakaret, küfür gibi paylaşımlarda bulunursa kendi açısından zararı olabilir. Çünkü ülkede her şey artık tamamen gözleniyor, iş bulmasına belki zararı olur. Belki çocuklarına her konuda engel olabilir. Kısıtlanıyoruz bu açıdan...” (G.19.E-19).

“...evet, herkes her şeyi paylaşmalı. Ama içeri atacaklar ya da ilerde işe girmeme engel olacak diye paylaşımda bulunamıyorsunuz ki. Ben bile bazen paylaşımlarımda buna dikkat ediyorum. Annem babam da zaten böyle şeylerle ilgilenmemi istemiyor. Korkuyor insanlar artık. Ucuz kahramanlıklara gerek görmüyor...” (G.28, K-19).

Genel olarak değerlendirildiğinde, görüşülenlerin söylemlerinden çıkan anlamlara göre, dijital sosyal ortamlarda profillerini siyasal kimliklerini belli edecek şekilde oluşturmakta sakınca görmeyen yanı sıra herkesin kendi siyasal düşüncesini veya eğilimini yansıtacak paylaşımlarda bulunmasına yönelik olumlu bir yaklaşıma sahip olan ancak bunun aynı zamanda gizlenmesi gereken bir şey olduğu çelişkisini yaşayan bireyler bu tutumlarını birkaç argümanla desteklemektedirler. Bu noktada söylemlerde *gözetlenme*, *ifşa olma*, *geleceğini olumsuz etkileme*, *iş*

bulamama, etiketlenme/damgalanma veya fişlenme, cezalandırılma gibi daha çok kamusal otorite tarafından uygulanabilecek olası yaptırımlara ve iş-meslek yaşamlarını sekteye uğratabilecek durumlara yönelik endişe içeren ifadeler ön plana çıkartılmaktadır. Dolayısıyla, katılımcıların dile getirdikleri bu türden risk ve korku içeren ifadeler bu tür platformlarda siyasal kimliklerin, eğilimlerin ve düşüncelerin rahat bir şekilde sergilenmesine yönelik kısıtlanmalara veya engellere işaret etmektedir.

Çalışmanın, hedef kitlesi üniversite öğrencisi genç bireylerdir. Bu yaş aralığında veya yaşam döneminde kişilerin kariyer hedefleri, idealleri, gelecek planları konusunda yoğun bir düşünce içinde oldukları düşünüldüğünde, bu ortamlardaki siyasal içerikli etkinliklerin gelecek planlarına zarar verebileceği endişesi (iş bulamama, işinden olma, yanlış anlaşılma, kamusal otorite tarafından cezalandırılma vb. korkular) onların sosyal ağ ortamlarında kendilerini ifşa edebilecek uygulamalardan uzak durmalarına, siyasal içerikli etkinliklere mesafeli yaklaşmalarına ya da oto-sansür uygulamalarına neden olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla, söylemlerden çıkan anlama göre, kullanıcılarda kendilerinin kurumsal düzeyde daha üst otorite makamlarınca da gözetlendikleri ve takip altında oldukları duygusunun hakim olduğu söylenebilir.

Bir diğer taraftan, bu türden ortamlarda kişilerin siyasal düşüncelerini yansıtacak paylaşımlarda ve etkinliklerde bulunması veya siyasal anlamda kendini ifade etmesi konusunda tereddüt yaşayan katılımcıların bu konuyu daha çok *sosyal sermaye* meselesiyle ilişkilendirdikleri görülmüştür. Görüşülen katılımcıların bu yöndeki bazı söylemleri sosyal sermaye ve bu mecraların siyasal kullanımı arasındaki ilişkiyi anlamaya yardımcı olmaktadır:

“...öyle bir gereklilik duymam. Kalkıp da belli etmem, çok anlamlı bir şey değil. Tahrike kaçır bu bence, tanıdığımız veya tanımadığınız kişilerin tepkisine neden olabilir. Gerek görüldüğünde siyasi kimlik gizlenmeli. Çünkü ileride karşına olumsuz şekilde konulabilir...” (G.36, E-24).

“...isteyen bulunabilir bence bulunmalı da. Artık ülkemiz öyle bir hal aldı ki arkadaşlar, dostlar akrabalar kendi görüşünde olmayan insanlarla adeta düşman gibiler. Faydası ise kendi görüşünde olanı tanıyorsun, zıt görüşünde olanı da fakat bu diğer yandan düşmanlıkları doğuruyor. Ben bir paylaşımda bulundum diye arkadaş beni silmiş. Aslında böyle durumlar da bireyleri siyasal görüşü ile değil ben insanlık kavramına göre değerlendiriyorum...” (G.42, K-21).

“...hayır, paylaşmam, reklam yapmanın anlamı yok. Çok sivrilmemek lazım, herkese işiniz düşebilir. Yeri geldiğinde gizlenmeli bu tür şeyler çünkü olumsuz şeyler olabiliyor, ilişkileriniz bozuluyor...” (G.34, K-22).

Söylemlerde yansıdığı üzere, bireyler *farklı görüşteki arkadaşlarını kırmamak veya onların tepkisini çekmemek, yakın ve uzak çevrelerince yanlış anlaşılma endişesi, herkese ilımlı görünme isteği, sosyal çevreden dışlanma korkusu* gibi nedenlerle de bu mecralarda siyasal içerikli paylaşımlar yapmak ve etkileşimde bulunmak konusunda çekimser davranabilmektedirler. Dolayısıyla, bireyler *sosyal sermayelerine* zarar verebileceğini düşündükleri siyasal içerikli her türden uygulamadan veya etkinlikten uzak durmayı yeğleyebiliyorlar.

Bu anlamda bireyler, diğerlerinin kendileri hakkında düşüncelerinin çoğu zaman olumsuz olabilecek sonuçlarını da dikkate alma zorunluluğu duymaktadırlar. Kullanıcılar, sosyal medya ortamlarında aynı anda birden fazla toplumsal bağlamda kendi imajlarını sunmayı sürdürebilmek için ilgili topluluğun algılanan sosyal normlarından uzaklaşmak istemeyebilirler veya gereksiz bir paylaşımdan dolayı arkadaşları tarafından engellenmekten korkabilirler (Das ve Kramer, 2013:120). Ayrıca, kişiler sadece kendi ifadeleri ve paylaşımlarından sorumlu değildir aynı zamanda bağlı oldukları arkadaşlarının paylaşımları ve sundukları izlenimlerden de doğrudan etkilenebilmektedirler. Dolayısıyla, kişilerin gözetim altında oldukları duygusu sadece kurumsal düzeydeki gözetlenmeleriyle sınırlı değildir. Bireyler bu ortamlardaki etkinlikleri sırasında aynı zamanda uzak veya yakın arkadaş ve akraba grubu tarafından da (kişilerarası birbirini gözetleme bağlamında) gözetim altında oldukları duygusuyla bir oto-sansür uygulayabilmektedirler. Das ve

Kramer (2013:120) siyasal içerikli bir yorum veya eğlenceli resimleri paylaşmaktan kaçınarak kişilerin sahip oldukları sosyal sermayelerini [mevcut konumlarını ve gelecek planlamalarını] koruyabildiklerini belirtmektedir. Dolayısıyla, sosyal sermayesini kaybetme duygusu ve bundan zarar görme endişesi kişilerde bu ortamlardaki siyasal etkinlikleri ve paylaşımları üzerinde bir filtreleme, gizleme veya oto-sansür uygulama gereğini ortaya çıkarmış olduğu anlamına gelmektedir.

5.4.2. Dijital Sosyal Ortamlarda Siyasal İçerikli Bilgiler: Güvensizlik, Kirlilik ve Slaktivizm

Sosyal medya ve sosyal paylaşım ağları “son yirmi yılda, bilgi ve iletişim için vazgeçilmez olmasa da önemli bir araç olarak hayatımıza entegre oldu” (Metzger, 2007:2078). Yeni iletişim teknolojileri, insanların bilgiyi arama ve ona ulaşma ve ayrıca insanların bilgi alışverişi yapma imkanlarını artırmıştır. Ancak, “bir bilgi kaynağı olarak sosyal medyanın veya [sosyal ağların] kullanımını çevreleyen önemli bir soru, insanların bu bilgilerin kaynak güvenilirliğini nasıl değerlendirdiğidir” (Westerman vd., 2012:199). Dijital sosyal ağ ortamlarında farklı mecralarda üretilen, tüketilen ve dolaşıma sokulan her türlü bilginin ve onun üretildiği platformun güvenilirliğine ilişkin dikkate değer bir literatür bulunmaktadır (bkz. Johnson ve Kaye, 2014; Westerman vd., 2012, 2014; Metzger 2007).

Bugün, internet temelli iletişim ortamlarındaki bilgi üretimi ve yayılması son derece hızlı ve kolay hale gelmiştir. “Çevrimiçi olarak sunulan bilgilerin bolluğu, bilgi arayanlar tarafından internete aşırı şekilde güvenilmesi, söz konusu çevrimiçi bilgilerin güvenilirlik veya kalitesiyle ilgili sorunları gündeme getirmektedir” (Metzger, 2007:2078). “Sosyal paylaşım ağlarındaki bilgiler her gün milyonlarca kullanıcı arasında dolaştığından gerçeği-kurgudan, haberi-görüşten, bilimsel tahmini-spekülasyondan hızlı bir şekilde ayırt etmek zor olabilmektedir” (Johnson ve Kaye, 2014:959). “Her alanda üretilen verilerin artmasıyla bilgi kirliliği de hızla artmaktadır...Konuların yoğunluğuna bireyin bilgi eksikliği de eklenince haberlerin önemli bir kısmını anlamak ve hatta ilgi duyulan konuları dahi akılda tutmak mümkün olmamakta, böylece bilgi karmaşası içinden çıkılmaz bir vaziyete bürünmektedir” (Yüksel, 2014:127). Dolayısıyla, “yeni teknolojilerin, iletişim engelleri olarak ifade edilen zaman, mekan, sınır kavramlarını ortadan kaldıran ve geribildirim olanaklı kılan kısa sürede bireyin kitlelere ulaşmasını sağlayan avantajlarının yanı sıra bilgi kirliliğine ve manipülasyonlara açık bir mecra olması ve dolayısıyla internetin tehdit edici bir yönünün de olması [bu mecraları] tartışılır hale getirmektedir” (Topbaş ve Işık, 2014:217).

Nitekim, kullanıcılar çok sayıda haber ve bilgi dolaşımına maruz kaldıkları ve bilgi kirliliğinin içinden çıkılmaz boyuta ulaştığını düşündüklerinde bu mecralardaki her türlü bilgiye şüpheli yaklaşabilmektedir. Bu çerçevede, öncelikle nicel araştırma kapsamında katılımcıların dijital sosyal ortamlardaki paylaşılan siyasi içerikli paylaşımlara veya bilgilere ne derece güvendikleri konusu incelenmiştir.

Tablo-4: Facebook, twitter vb. ortamlardaki paylaşılan siyasal içerikli videolara, yazılara, yorumlara ne derece güvenirsiniz?

	%	Sayı	Birikimli %
Oldukça güvenirim	4,1	40	4,1
Genelde güvenirim	11,3	111	15,4
Kısmen güvenirim	33,0	323	48,5
Genelde güvenmem	23,5	230	72,0
Hiç güvenmem	28,0	274	100,0
Toplam	100,0	978	

Yapılan incelemeye göre, bu tür ortamlardaki bilgi ve paylaşımlara katılımcıların 4,1%'i oldukça güvenmekte, 11,3%'ü genelde güvenmekte ve 33,0'ü kısmen güvenmektedir. Katılımcıların 23,5%'i ise genelde güvenmediğini belirtirken 28,0%'i hiç güvenmediğini ifade

etmiştir. Verilere göre, bu tür mecralardaki bilgi ve paylaşımlara bireylerin güven duyma düzeylerinin yüksek olduğu söylenemez. Benzer şekilde, katılımcıların bu tür ortamlardaki paylaşım ve tartışmaların ne derece akılcı ve sağlıklı yürüdüğü konusundaki fikirleri de sorgulanmıştır.

Tablo-5: Bu tür ortamlardaki sosyal-siyasal içerikli paylaşımların ve tartışmaların akılcı ve sağlıklı yürüdüğünü düşünüyor musunuz?

	%	Sayı	Birikimli %
Kesinlikle düşünüyorum	6,5	64	6,5
Düşünüyorum	16,3	159	22,8
Kararsızım	31,3	306	54,1
Düşünmüyorum	30,2	295	84,3
Kesinlikle düşünmüyorum	15,7	154	100,0
Toplam	100,0	978	

Verilere göre, bu tür ortamlardaki sosyal ve siyasal içerikli paylaşım ve tartışmaların akılcı ve sağlıklı yürüdüğünü düşünenlerin oranı toplamda 22,8%'dir. Katılımcıların 31,3%'ü bu konuda kararsız olduğunu ifade ederken, toplamda 45,9%'u akılcı ve sağlık yürümediği kanaatindedir. Bu tür mecralardaki paylaşım ve bilgilere yönelik güven düzeyinde olduğu gibi akılcı ve sağlıklı tartışmaların yapılabildiğine yönelik inancın da düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, kullanıcıların önemli bir kısmı dijital sosyal ağlardaki paylaşılan bilgilerin güvenilirliği ve bu mecralardaki siyasal içerikli tartışmaların akılcı ve sağlıklı bir zeminde yürüyüp yürümediği konusunda olumsuz bir tutuma sahiptir. Kişilerin bu yöndeki kanaatlerinin altında yatan sebepler ve bunun hangi dinamiklerle ilişkilendirildiğinin anlaşılabilmesi de bir o kadar önem taşımaktadır. Bu yönde, araştırmaya katılanların sosyal paylaşım ağlarının siyasal bilgi üretimi, tüketimi, dolaşımı ve paylaşımı hakkındaki kanaatleri nitel düzeyde irdelenmeye çalışılmıştır.

Nitel görüşmeler bağlamında, sosyal medya veya dijital sosyal ağların siyasal temelde kullanımına olumsuz yaklaşan görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen aşağıdaki bazı söylemler bu ortamların siyasal kullanımı ile *bilginin güvenilirliği ve niteliği*, tartışmaların *akılcı ve sağlıklı* bir zeminde yürüyüp yürümemesi arasında bağ kurulmasına yardımcı olmaktadır:

“...herkes fikrini ortaya koyma hakkına sahip ama emin olmadan gerçeğini bilemeden paylaşıyorlar. Ben bunu mahalle dedikodusuna benzetiyorum aynen. Herkes üstüne bir şeyler ekleye ekleye kaynağını bilmeden araştırmadan paylaşıyor. Ağzı olan konuşuyor dedikleri olay budur aslında. Burada verili bir şey paylaşılan bir durum söz konusu bile değil. Gerçekle alakası olmayan şeyler paylaşıyor...” (G.17, K-28).

“...sosyal medyada siyasetle ilgili siyasi kurumlarla ya da siyasetçilerle ilgili çok fazla paylaşımlarda bulunmam. Zaten ismi sanal ortam olan bir yerin gerçeklikle ilgisi olmadığını önüne gelenin yazdığını ve gereksiz birçok konu ve bilgi paylaşımı olduğunu düşünüyorum. Çok da fazla sağlam tabana oturmayan birden çok fikrin ve kişinin boy göstermeye çıktığı bir ortam olarak görüyorum...” (G.14, E-24).

“...fikirlerin sunulup tartışılabileceği sağlıklı bir ortam olarak görmüyorum. İnsanlar bu tarz ortamlarda evet siyaset yapıyorlar ya da yapmaya çalışıyorlar ama benim şahsi fikrim sağlıklı bir şekilde ve demokrasiden uzak bir şekilde yapıldığıdır. Herkes aklına geleni aklına geldiği şekliyle söylediği sürece de bu böyle olur...” (G.18, K-22).

Nitel görüşmelerden edinilen verilerde, dijital sosyal ağların siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan katılımcıların bazılarının bu ortamlarda üretilen ve paylaşılan bilgiye dair *gerçeklik-kurgusallık*, *nitelik* gibi hususlara daha çok vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna göre, katılımcılar bu mecralarda dolaşan siyasal içerikli bilgilerin ve paylaşımların güvenilir olmadığı, gerçekliği yansıtmadığı, gelişigüzel yayıldığı kanaatindedir. Kaplan ve Ertürk'ün (2012:8) belirttikleri üzere, “bilginin üretilmesi ve bir mecradan akıtılarak nihai tüketicinin kullanımına sunulması, nihai tüketicuyu büyük bir bombardıman altına alarak, binlerce bilgi arasından en doğruyu seçmek gibi neredeyse imkansız bir alanın içinde kaybolmaya, yalnızlaşmaya ve savunmasızlığa iterken, bir yandan da bilgi üretim sürecinde gerçekten koparılarak kurgusallaşan ya da Baudrillard'ın (2005) deyimiyle hipergerçeklik haline gelen ve tüketim metasına dönüşen bilgiyi üreten kurumların

ideolojilerinin hedefi haline gelmektedir”. Böylece kontrolsüz enformasyonun baskısı altında bilgi çöplüğü tehlikesini yaşayan bireylerin güveni de zedelenmektedir (Yüksel, 2014:128). Dolayısıyla, bireyler bu ortamları sağlıklı ve güvenilir bulmadıkları için bu mecralardaki siyasal içerikli etkinliklere itibar etmemekte ve olumsuz bir yaklaşım sergilemektedir.

Benzer şekilde, bu konudaki tereddütlerini dile getiren sosyal paylaşım ağlarının siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan bazı katılımcılar ise bu mecralardaki paylaşımların, bilgilerin ve görüşlerin kötü niyetli olarak *çarpıtılmasından* kaynaklanan sorunları ve kaygıları daha çok vurgulamaktadır:

“...görmüyorum. Sıradan insanlar bunu burada yapamaz. İnsanlara bir şey sağlamaz, laf kalabalığı olur. Memleket meselesi diye paylaştıkları şeyin altında düşmanca söylemler var. Genelde nefret insanların gözünü bürüyor. Banış isteyip savaş çıkaranlar var...” (G.51, E-23).

“...örneğin ben CHP görüşlü biriyim ama kendi görüşümü tepki almamak için AKP ya da HDP yandaşı gibi de yapabilirim. Aslında buna bakınca çok da anlamlı davranış değil fakat günümüz böyle bir hal aldı, insanlar kendi görüşlerini yansıtmıyor. Hatta bir olaya şahit oldum. Arkadaşım bir hocayla görüşüyordu, onunla konuşması esnasında kendi görüşünde olduğu partiyi kötüleyip hocanın tarafında olabilmek için kimliğini gizlemeye çalıştı, sosyal medyada da böyle yapılıyor...” (G.42, K-21).

“...bence insanlara hiçbir şey sağlamaz. Yalan yanlış şeyler ya da insanları doldurmak amacıyla bir fikri aşılama amacıyla paylaşımlar oluyor. İnsanların egolarını tatmin etmektir bence...” (G.18, K-22).

Dijital sosyal ortamların siyasal kullanımına yönelik olumsuz yaklaşan görüşmecilerden edinilen söylemlerde daha çok bu mecralarda üretilen bilgilerin *yanıltıcı veya manipülatif* özelliği ön plana çıkartılmaktadır. Buna göre, katılımcıların bir kısmı bu ortamlarda üretilen ve paylaşılan siyasal içerikli bilgilerin çoğunlukla bilinçli bir şekilde sorun veya çatışma çıkarmak isteyenlerin kontrolünde gerçekleştiği kanaatindedir. “Çevrimiçi bilgi göndermek için evrensel bir standart yoktur ve dijital bilgiler kolaylıkla değiştirilebilir, çalınabilir, çarpıtılabilir veya sahte ifadelerle anonim olarak oluşturulmuş olabilir” (Metzger, 2007:2079). Bu nedenle, kontrolü güç olan enformasyon kaynağının üreticisi olan bu ortamların yarattığı güven zedelenmesi ise bireylerin bu mecralarda gerçekleşen sosyal ve siyasal içerikli etkinliklere ve paylaşımlara yönelik olumsuz bir algıya kapılmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, bireylerin çevrimiçi sivil ya da siyasal katılım olarak değerlendirilebilecek kendini siyasal olarak ifade etme, tartışma, siyasal içerikli bilgi edinme ya da üretme, siyasal içerikli paylaşımlarda bulunma vb. etkinliklerden uzak durmasına neden olabilmektedir.

Dijital sosyal ağ ortamlarının siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan bazı katılımcılar ise bu mecralardaki bilgi üretimi, dolaşımı ve paylaşımları herhangi bir sosyal ve siyasal etkisi olmayan *nafile çabalar* çerçevesinde değerlendirmektedir. Görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen aşağıdaki bazı söylemler bu durumu örneklemektedir:

“...hayır bulunmamalı, ne gerek var ki, ne faydası, ne zararı vardır, boş muhabbetlerdir. Zaman kaybı, insanlar buralardan yazdıkça, paylaştıkça gerçekte bir şey değiştireceğini sanıyor, kandırıyor kendini...” (G.38, K-19).

“...paylaşmıyorum artık, şunu keşfettim, bu paylaşımların insanların düşüncelerini değiştirmeyeceğini. Yani insanlar, ne olacaksa, nasıl düşünecekse, eninde sonunda onun olduğunun farkına vardım. İkinci olarak damgalanmamak için. Kendimi stres altına sokmamak için. Çünkü paylaştığım zaman karşıt görüşlü birisi tak diye yorum yapıyor. Canımı sıkacak bir şey söylüyor. Devleti kurtaramıyorlar. Beni kim kurtaracak?...” (G.1, E-26).

“...tabi klavye başında ülkeyi kurtaran çok insan var ama yüz yüze geldiğinizde iki kelimeyi bir araya getiremiyor. Bu tür insanların da siyaset yapmaları da pek sağlıklı değildir. Onları gören yok nasılsa “kopyala-yapıştır” sorsan ne demek istediğini bilmez. Bu da insanların sağlıksız bir siyasi ortamda büyümelerine neden oluyor...” (G.50, E-26).

Söylemlerden, dijital sosyal ağlardaki bilginin üretimi, tüketimi ve dolaşımına dair derin bir güvensizlik duygusuna sahip olan katılımcıların bu mecralardaki siyasal temeldeki etkinlikleri

herhangi bir sosyal ve siyasal amaca ulaştırmayacak *boş uğraş, değersiz ve faydasız* eylemler olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu noktada bazı yazarlar tarafından kullanılan, bu mecralardaki faaliyetleri tanımlayan küçümseme niteliğindeki sıfat “*pasif/miskin eylemcilik*”tir (*slacktivism*). Slaktivizm, ilk başlarda geleneksel siyasal katılımın dijital siyasal katılıma dönüşmesi veya sadece internet üzerinden sosyal ve siyasal faaliyetlerde ya da tepkilerde bulunma anlamında pozitif bir içerime sahipken, süreç içerisinde birçok yazar tarafından olumsuz ve aşağılayıcı manada kullanılan bir kavram haline dönüştü (Christensen, 2011). Olumsuz içerime sahip bu tanımlama veya kavram, herhangi bir probleme yönelik olgunlaşmış bir siyasal yorum niteliğine sahip olmayan ve ayrıca gerçek yaşamda herhangi bir sosyal ve siyasal etkisi olmayan ancak kişilerin klavye başında bir eyleme destek vererek veya kendisini ifade ederek sadece *iyi hissetmelerini* sağlayan çevrimiçi siyasal etkinliklere veya eylemlere işaret etmektedir (bkz. Morozov, 2009; Christensen, 2011; ayrıca bkz. Lee ve Hsieh, 2013). Buna göre, bu mecralardaki herhangi bir maliyeti ve riski olmayan siyasal içerikli faaliyetler gerçek siyasal bir amacın gerçekleştirilmesini sağlayamayacağı için anlamsızdır ve kişilerin geleneksel olarak kullanılan daha etkili katılım biçimlerinden uzaklaşmalarına neden olmaktadır (bkz. Putnam, 2000; Christensen, 2011). Ayrıca, bu mecraların dezenformasyon ve manipülasyona açık kontrolsüz bir yapı özelliği taşıması buralardaki bilgi paylaşımı ve siyasal etkinlikleri değersiz ve tehlikeli hale dönüştürebilmektedir. Dolayısıyla, bu mecralarda üretilen ve yayılan siyasal içerikli bilgilere, paylaşımlara ve tartışmalara bazı bireyler de küçümseyici ve şüpheli yaklaşabilmekte, dolayısıyla da buralardaki siyasal içerikli etkinliklerden kendilerini uzak tutma yolunu tercih etmektedirler. Doğal olarak, çevrim içi siyasal katılım olarak değerlendirilebilecek birçok faaliyetten de kişiler kendilerini soyutlama eğilimi içine girebilmektedirler.

5.4.3. Dijital Sosyal Ortamlarda Heterojenlik, Uyuşmazlık, Çatışma ve Siyasal Etkileşim

Bu mecralardaki bilgi üretimi, dolaşımı, paylaşımı ve tartışma ortamlarının niteliğinin hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak ortaya çıkan bir diğer önemli nokta ise bu mecraların heterojen yapısı nedeniyle açığa çıkabilen çatışma, anlaşmazlık ve ayrıştırma meselesidir. Bu yönde nitel çalışma bağlamında, katılımcıların önemli bir kısmının sözü edilen bu noktaya dair vurguları incelenmeye çalışılmıştır. Daha önce belirtildiği üzere, sosyal medya ortamları veya paylaşım ağları farklı sosyal ve siyasal görüşlerin ifade edilebildiği veya temsil edilebildiği heterojen yapılardır. Vraga vd.’lerinin (2015:282) işaret ettikleri üzere, birçok demokrasi teorisi, farklı görüşlerin varlığını veya heterojenliği demokratik işleyiş açısından merkezi bir önemde görse de, sosyal ağlardaki tartışmaların heterojen yapısının sıklıkla negatif bir siyasal müzakereye veya tartışmaya yol açabildiği (bkz. Klostad vd., 2013), ve bazı durumlarda daha yüksek düzeyde görüş ayrılıkları veya tezatlıkları ortaya çıkararak siyasal katılımı engelleyebildiğini ya da baskılayabildiğini (bkz. Mutz, 2006; Nir, 2011) dile getirmektedir. Bu çerçevede, farklı siyasal görüşler temelindeki rekabetler veya anlaşmazlıklar/uyuşmazlıklar demokratik işleyiş ve siyasal davranışlar üzerine olumlu ve olumsuz olmak üzere iki boyutta etkide bulunabilir.

Marwick ve Body’nin (2011) bir sosyal paylaşım ağı olan Facebook üzerine yaptıkları çalışmadan hareketle ifade ettikleri üzere, bu tür paylaşım ağları farklı sosyal kesimlerden kişileri biraraya getirmektedir, birbiriyle rekabet eden bağlamların kesişmesiyle oluşan bu bağlam yığılması potansiyel olarak rahatsız edici gerilimler de ortaya çıkarabilmektedir (akt. Vraga vd. 2015:282). Bu çerçevede, bu türden ortamlarda farklı bağlamlara sahip kişilerin kendi siyasal düşüncesini, kimliğini, inancını veya yaşam tarzını yansıtacak paylaşımlarda bulunmaması veya siyasal anlamda kendini ifade etmemesi gerektiğini ifade eden bazı katılımcılar *nefret dili, hakaret, saygısızlık* gibi etkenleri ön plana çıkarmaktadır. Görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen aşağıdaki bazı söylemler bu durumu örneklemektedir:

“...demokratik değil şu anda günümüzde. Çok güzel olur saygı çerçevesinde olursa. Yoksa işin cılkı çıkar. Şu an senin fikrine en ufak bir ters bir şey söylediginde; ana, baci, bilmem nereye kadar gidiyor. Nefret

yüklü, saldırgan olabiliyorlar. Hayatında duymadığın orijinal küfürleri oradan öğrenebilirsin...” (G.8, E-29).

“...tartışılabilir belki ama saygısızlık ve hakaretler, küfürler havada uçuşuyor. Bence bu tür ortamlar siyaset yaptığını sanan insanların bulunduğu ortamlardır. Aklına her geleni ölçüp tartmadan konuştuğun yerdir...” (G.19, K-19).

“...sıradan insanlar için iletişim ve düşüncelerini ifade etme araçlarıdır. Ama burada siyaset yaptıklarını sanıyorlar. Herkes birbirine dayanamayıp küfür ediyor, siliyor. Kızdırıcı ve etik olmayan şeyler paylaşıyorlar...” (G.27, E-20).

Söylemlere yansıdığı üzere, bireyler sosyal paylaşım ağlarındaki siyasal içerikli etkinliklerin ve etkileşimlerin çoğunlukla saygı ve nezaket çerçevesinde gerçekleşmediğini ve farklı siyasal eğilimlere sahip kişilerin düşüncelerini daha çok *hakaret* ederek ifade ettiklerini dile getirmektedirler. Farklı siyasal fikirlerin, tepkilerin ve duyguların bu çerçevede etik olmayan bir şekilde sunulması, aynı fikirde olmayana yönelik ve *nefret içeren ve ötekileştirici* bir dilin kullanılıyor olması bireylerin bu mecraların siyasal temelde kullanımına yönelik olumsuz bir tutum benimsemesine yol açtığı ifade edilebilir.

Benzer şekilde, bazı katılımcılar ise hakaret, nefret içeren söylemlerin ya da ötekileştirici dilin hakim olduğu ve ayrıca herkesin kendi doğrusunu aradığı bu alanlardaki siyasal içerikli tartışmaların yarattığı ya da yaratabileceği *toplumsal sonuçlara* daha çok vurgu yapmaktadır. Görüşmecilerden elde edilen veriler arasından seçilen aşağıdaki bazı söylemler bu durumu örneklemektedir:

“...bence paylaşımlarda bulunulmamalı. Herkes inandığı ve istediği şeyi paylaşırsa günlük hayattaki gibi zıtlasmalar olur ve insanlar onlara göre birbirlerini seçer... İnsanlar artık uç noktalardalar ve kendi içinde de ayrılmaya başladılar...” (G.41, K-19).

“...ama şu an öyle bir çağdayız ki herkes internette tek doğru olduğunu düşündüğü kendi görüşünü destekleyen şeyler paylaşıyor. Arkadaşlık ilişkilerine yansıyor bu. Arkadaşım mesela bunun yüzünden sosyal ortamda ayrımcılığa uğraması nedeniyle tepki gösteriyor. İster istemez kin güdüyor...” (G.13, K-22).

“...çünkü bazı kesimler çok tehlikeli olabiliyorlar. Nefret yüklü, saldırgan olabiliyorlar. İnsanlar saygıyı, dinlemeyi öğrenince demokratik ortam olabilir. Bu tür ortamlar gereksizdir, fayda sağlandığı düşünülse de fayda sağlamaz, başka görüşlere açık olmayan insanlar siyaset yapamazlar, zaten yapmasınlar, ayırtmaktan başka işe yaramaz...” (G.16, E-25).

Söylemlerden çıkan anlama göre, bireyler dijital sosyal ortamlardaki siyasal içerikli etkinliklerin daha çok *çatışmacı, ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı* bir ortam yarattığını düşünmektedirler. Bu yönde görüş beyan eden genç bireyler bu tür ortamları farklı siyasal görüşlerin ifade edildiği demokratik alanlar olarak değil daha çok kişilerin kendi görüşleriyle uyuşan bilgiye/paylaşımlara yöneldiği ve kendi düşüncelerini diğerlerine (çoğu zaman nezaketsizce ve ötekileştirici bir dille) empoze etmeye çalıştığı mecralar olarak görmektedirler. Bu durum, bireylerin kendi doğrusuna daha körü körüne bağlanmasına ve daha katı ideolojik bir tutuma neden olabilmektedir. Doğal olarak sosyal paylaşım ağları bireylere farklı perspektifler sunan demokratik heterojen bir yapı sunmaktan ziyade onları birbiriyle zıtlasmaya ve çatışmaya sürükleyen faydasız bir alan olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, bu fikre sahip olan genç bireyler bu mecralardaki siyasal içerikli paylaşımların, etkinliklerin veya etkileşimlerin potansiyel olarak çatışma veya gerilim yaratacağı kaygısından dolayı bu mecraları siyasal tartışma veya etkinlik alanı olarak kullanmayı doğru bulmamaktadır.

Vraga vd.’lerinin (2015) Facebook ve gençler üzerine yaptıkları nitel araştırmanın sonuçları da, bu türden sosyal paylaşım ağlarının potansiyel olarak siyasal anlaşmazlıklar yaratan bir ortam olduğu ve bireylerin çatışmadan kaçınma adına bu mecralarda siyasal içerikli paylaşımlar yapmak veya siyasal etkileşimde bulunmak konusunda gönülsüz olduklarını göstermektedir. Yardi ve Boyd

(2010) de Twitter üzerine yaptıkları çalışmada, heterojen yapısı veya farklı görüşlerin birbirleriyle karşılaşma olanağı bulması nedeniyle bu mecraların çatışmaya açık ve kutuplaştırıcı etkisini vurgulamaktadırlar. Elde ettikleri sonuçlara göre, benzer görüşlere sahip olan kişilerin kendi aralarındaki etkileşimleri grup aidiyetlerini veya bilincini güçlendirirken, karşıt fikirlere sahip olunanlarla olan etkileşimler grup içi ve grup dışı damgalamaları artırmakta ve kutuplaştırıcı veya çatışmacı bir ortam yaratmaktadır.

Festinger'in (1957) bilişsel uyumsuzluk teorisine göre, bireyler rahatsız oldukları ruhsal durumdan kurtulmak için uyumsuzlukları azaltmaya meyillidirler. Bireyler karşıt görüşlerden kaçınma eğiliminde oldukları için aktif bir biçimde seçici veya kendi görüşünü destekleyen bilgi edinme arayışına girerler. Bugün çevrimiçi haber veya bilgi üretimi, tüketimi ve dolaşımının gerçekleştiği dijital ortamlarda siyasal söylemlerin giderek daha kutuplaşan bir niteliğe büründüğü gözlemlenebilmektedir. Kim vd.'lerinin (2013:500) belirttiği üzere, dijital medya ortamlarında veya sosyal paylaşım ağlarında kişilerin seçici veya kendi görüşünü destekleyen bilgi edinme eğilimlerinin artması kamusal alanın siyasal anlamda parçalanmasını ve kutuplaşmasını artırdığı için demokratik süreç üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğu düşünülmüştür (ayrıca bkz. Sunstein, 2001). Eğer bireyler farklı görüş veya bakış açılarını görmezden gelir ve sadece kendi benimsedikleri görüşlerle uyuşan bilgileri ve onları destekleyen insanların paylaşımlarını dikkate alırlarsa karşıt görüşleri tolere etme olasılıkları düşer ve toplumun daha çok parçalanmasına ve kutuplaşmasına neden olur (Kim vd. 2013:500; ayrıca bkz. Mutz, 2002; Stroud, 2010; Sunstein, 2001). Dijital sosyal ağlardaki parçalanmış ve kutuplaşmış toplumsal iklim ise bireyleri rahatsız edebilmekte, bıkıtırabilmekte ve bu mecraların siyasal temelde kullanımına olumsuz yaklaşımlarına ve sivil ya da siyasal katılıma yönelik isteklerini zayıflatabilmektedir.

6. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın nicel temeldeki verilerine göre, gençlerin önemli bir kısmı için sosyal paylaşım ağları veya ortamları sadece eğlenme ve iletişim kurma mecraları değil aynı zamanda kamusal meselelerle ilgili tavırların sergilenebileceği, siyasal temeldeki etkinliklerin gerçekleştirilebileceği veya sosyal ve siyasal görüşlerin ifade edilebileceği kamusal alanlar/ortamlar olarak kabul edilmektedir. Ancak, katılımcıların önemli bir kısmı için bu mecralar siyasal tartışmaların/müzakerelerin ve paylaşımların yapılabileceği demokratik ortamlar olarak değerlendirilse de yine oldukça dikkate değer bir katılımcı kitlesi bu mecraların siyasal etkinlikler, paylaşımlar veya müzakereler için kullanımına yönelik olumlu bir yaklaşım içinde değildir.

Dijital sosyal ağların siyasal temelde çeşitli biçimlerde kullanımına olumlu yaklaşan gençlerin buna yönelik motivasyon kaynakları nitel kapsamda farklı boyutları açısından incelenmeye çalışılmıştır: Elde edilen sonuçlara göre, bireyler bu platformlardaki siyasal içerikli bilgi ya da haber arama ve paylaşma konusunun toplumsal düzeydeki *bilgi akışı, bilgi çeşitliliği ve bilinçlendirici* özelliklerine daha çok vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, bireyler bu mecralardaki sosyal ve siyasal içerikli paylaşımlarda bulunmayı toplumsal bilgi akışına, alışverişine ve dolayısıyla toplumsal bilinçlenmeye katkıda bulunduğu görüşündedirler. Bu anlamda, dijital sosyal ortamlar, birçok kişinin ister amaçlı isterse tesadüfen gerçekleşsin her sınıftan kişilerin siyasal bilgilerle karşılaşmalarını sağlayarak kişilerin sosyal ve siyasal konularda potansiyel olarak bilgilenmelerine olanak tanımaktadır. Neticede, sosyal medyanın haber ve bilgi için kullanımı ile bireylerin kendilerini siyasal temelde ifade etmeleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bu yöndeki verileri, dijital sosyal ağlar ve kendini siyasal olarak ifade edebilmek veya kendini gerçekleştirme ve katılım arasında önemli bir bağ olduğunu göstermiştir. Bu mecralar özgür bir ortamda her toplumsal sınıf ve kesimden kişilerin siyasal temeldeki görüşlerini ifade edebilecekleri daha rahat bir alan olarak değerlendirilmekte ve olumlu bir yaklaşım sergilenmektedir. Bu yönde, genç bireylerin dijital sosyal ağlarda sosyal ve siyasal meselelere ilişkin

paylaşım yapma ve kendini ifade etme durumlarını *yurttaşlık bilinci, farkındalık yaratma, sorumluluk duyma* gibi kavramlarla izah etmelerinin aslında onların sivil ve siyasal katılımın bir ön koşulu olarak değerlendirilebilecek olan siyasal öz-yeterlilik duygularının da gelişmesi veya artmasıyla bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Bu çerçevede araştırmanın verileri, dijital sosyal ağlarda bireylerin siyasal temeldeki etkinliklerinin hem demokratik sisteme dair inanç hem de sistemin işleyişi ve demokratik katılım bakımından önemli olduğu sonucunu çıkartmamıza imkan vermiştir. Söylemlerde ön plana çıkan noktalara göre, katılımcılar bu tür ortamları fikirlerini *özgürce* paylaşabildikleri ve tartışabildikleri *demokratik alanlar* veya *ortamlar* olarak tanımlamışlardır. Bireyler farklı görüşlerin kendini ifade etme alanı bulması, bu bilgi ve görüşlerin özgürce dolaşıma sokulması veya yayılmasına olanak sunmasından dolayı bu tür ortamlara önemli bir anlam yüklemektedir. Görüşülen katılımcıların önemli bir kısmı için dijital sosyal ağ ortamları herkesin herhangi bir bedel ödemediği katılım kendisini siyasal temelde ifade edebilme imkanı sağlamasından dolayı *farklı görüşlerle karşılaşma, tartışma ve müzakere imkanı yaratan* mecralar olarak değerlendirilmektedir. Neticede, dijital sosyal ağların siyasal temelde kullanımına olumlu yaklaşanların, bu mecraların siyasal içerikli bilgilere erişimi kolaylaştırarak sivil yaşama katılımı canlandırmak, siyasal içerikli tartışmaları/müzakereleri ve konuşmaları artırmak, farklı görüşlerin ortaya çıkmasını ve tanınmasını sağlamak, siyasal temelde kendini ifade etme ve katılım için alternatif alan yaratma kapasitesine vurgu yaptıkları görülmüştür.

Ancak, araştırmanın sonuçlarına göre, dikkate değer bir genç kitle dijital sosyal ağlarda siyasal içerikli paylaşımlarda veya etkinliklerde bulunmaktan çeşitli nedenlerden ötürü de çekince duyabilmekte ve bu ortamlarda kendi siyasal görüşlerini, kimliğini, düşünme tarzını yansıtacak paylaşımlardan ve etkinliklerden uzak durabilmektedir. Bu yönde, çalışmada dijital sosyal ortamların siyasal temelde kullanımını sınırlayan veya engelleyen unsurlar nitel bağlamda derinlemesine incelenmiştir. Araştırmanın bu yöndeki verilerinden elde edilen genç bireylerin söylemlerinde *gözetlenme, ifşa olma, iş bulamama, geleceğini olumsuz etkileme, etiketlenme/damgalanma veya fışılma, cezalandırılma* gibi daha çok kamusal otorite tarafından uygulanabilecek olası yaptırımlara ve iş-meslek yaşamlarını sekteye uğratabilecek durumlara yönelik endişe içeren ifadeler ön plana çıkmıştır. Bu endişelere sahip kullanıcılarda, kendilerinin kurumsal düzeyde daha üst otorite makamlarınca gözetlendikleri ve takip altında oldukları duygusunun ve zarar görebilme ihtimaline yönelik kaygıların hakim olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, genç bireylerde *farklı görüşteki arkadaşlarını kırmamak veya onların tepkisini çekmemek, yakın ve uzak çevrelerince yanlış anlaşılma, herkese ilimlı görünme isteği, sosyal çevreden dışlanma korkusu* gibi daha çok sahip oldukları sosyal sermayelerini kaybetme duygusu içeren endişeler ve bundan zarar görme kaygısı dikkat çekmiştir. Dolayısıyla, kişilerin gözetim altında oldukları duygusu ve zarar görebilme ihtimaline yönelik endişeleri sadece kurumsal düzeyde daha üst otorite makamlarınca uygulanabilecek olası yaptırımlarla sınırlı değildir. Neticede, bu endişe ve kaygıların, genç bireylerde sosyal ağ ortamlarında da (kişilerarası birbirini gözetleme bağlamında) kendilerini ifşa edebilecek uygulamalardan uzak durmalarına veya siyasal içerikli etkinliklere mesafeli yaklaşmalarına veya bu ortamlardaki siyasal etkinlikleri ve paylaşımları üzerinde bir filtreleme, gizleme veya oto-sansür uygulamalarına neden olabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bunun yanı sıra, dijital sosyal ortamların siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan genç bireylerin bazılarının bu ortamlarda üretilen ve paylaşılan bilginin üretimi, tüketimi ve dolaşımına dair derin bir *güvensizlik duygusuna* sahip oldukları tespit edilmiştir. Bireyler bu mecralardaki dolaşan siyasal içerikli bilgilerin ve paylaşımların *gerçekliği yansıtmadığı, gelişigüzel yayıldığı, yanıltıcı veya manipülatif olduğu ve gerçek bir siyasal amacı gerçekleştirme kabiliyetinden yoksun olduğu* argümanlarını gerekçe göstererek buralardaki siyasal temeldeki etkinlikleri çoğunlukla küçümseyici bir tarzda *boş uğraş, değersiz ve faydasız* olarak tanımlamışlardır. Bu anlamda, kontrolü güç olan enformasyon kaynağının üreticisi olan bu ortamların yarattığı güven zedelenmesinin bireylerin çevrimiçi sivil ya

da siyasal katılım olarak değerlendirilebilecek kendini siyasal olarak ifade etme, tartışma, siyasal içerikli haber ve bilgi edinme ya da üretme, sosyal ve siyasal içerikli paylaşımlarda bulunma vb. etkinliklere yönelik olumsuz bir algıya kapılmasına ve onlardan uzak durmasına yol açabilmektedir.

Ayrıca, dijital sosyal ağların siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan genç bireylerin bazılarının sosyal paylaşım ağlarındaki siyasal içerikli etkinliklerin ve etkileşimlerin çoğunlukla saygı ve nezaket çerçevesinde gerçekleşmediği ve farklı siyasal eğilimlere sahip kişilerin düşüncelerini daha çok *hakaret, nefret veya saygısızlık* boyutunda dile getirdiklerine yönelik kanaate sahip oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla, farklı siyasal fikirlerin, tepkilerin ve duyguların bu çerçevede etik olmayan bir şekilde sunulması, aynı fikirde olmayana yönelik *ötekileştirici* ve *dışlayıcı* bir dilin kullanılıyor olmasının bireylerin bu mecraların siyasal temelde kullanımına yönelik olumsuz bir yaklaşım veya tutum benimsenmelerine neden olduğu düşünülmektedir. Benzer şekilde, sosyal ağların siyasal kullanımına olumsuz yaklaşan gençlerin buraları farklı siyasal görüşlerin ifade edildiği veya farklı perspektifler sunan demokratik heterojen yapılar olarak değil daha çok kişilerin kendi görüşleriyle uyuşan bilgiye/paylaşımlara yöneldiği ve kendi düşüncelerini diğerlerine empoze etmeye çalıştığı *ayrışma, çatışma veya çatışma* üreten mecralar olarak tanımladıkları görülmüştür. Dolayısıyla, bu mecralardaki siyasal içerikli paylaşımların veya etkinliklerin potansiyel olarak çatışma veya gerilim yaratacağını ileri süren gençler bu rahatsızlık veren çatışmacı ortamdan kaçınmak adına buraların siyasal tartışma veya etkinlik alanı olarak kullanılmasına olumlu yaklaşmamaktadırlar. Netice itibarıyla, bulgulardan hareketle ifade edilen tüm bu hususlar veya engelleyici faktörlerin genç bireylerin dijital sosyal ortamlardaki sosyal ve siyasal içerikli etkinliklere ve etkileşimlere yönelik olumsuz tavır takınmasına ve doğal olarak demokratik işleyişin bir parçası olan çevrimiçi sivil ve siyasal katılım olarak değerlendirilebilecek birçok faaliyetten kendilerini soyutlamalarına neden olabileceği ileri sürülebilir.

Kaynakça

- Arklan, Ü. (2016) Sosyal medyanın siyasal amaçlı kullanımı: Ağ kuşağının kullanım alışkanlıkları üzerine bir araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(2), 618-656.
- Aydın, S. (2017) Müzakereci demokrasi modelinin kamusal alanı: Nasıl bir iletişim özgürlüğü? *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication – TOJDAC*, 7 (1), 139-149. <http://dx.doi.org/10.7456/10701100/012>
- Baek, Y. M. (2015) Political mobilization through social network sites: The mobilizing power of political messages received from SNS friends, *Computers in Human Behavior*, 44(3), 12-19. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2014.11.021>
- Baudrillard, J. (2005) *Simülaklar ve simülasyon*, Çev. O. Adanır, Doğu-Batı Yayınları.
- Bennett, W. L.; Wells, C. & Freelon, D. (2011) Communicating civic engagement: Contrasting models of citizenship in the youth web sphere, *Journal of Communication*, 61(5), 835-856. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2011.01588.x>
- Bennett, L. (2012) The personalization of politics: Political identity, social media, and changing patterns of participation, *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 644(1), 20-39. <http://dx.doi.org/10.1177/0002716212451428>
- Bennett, L. & Segerberg, A. (2013) *The logic of connective action: Digital media and the personalization of contentious politics*, Cambridge University Press.
- Bimber, B. (2003) *Information and American democracy: Technology in the evolution of political power*, Cambridge University Press.
- Bode, L. (2016) Political news in the news feed: Learning politics from social media, *Mass Communication and Society*, 19(1), 24-48. <http://dx.doi.org/10.1080/15205436.2015.1045149>
- Bode, L.; Vraga, E. K.; Borah, P. & Shah, D. V. (2014) A new space for political behavior: Political social networking and its democratic consequences, *Journal of Computer-Mediated Communication*, (19), 414-429. <http://dx.doi.org/10.1111/jcc4.12048>

- Bode, L.; Edgerly, S.; Sayre, B.; Vraga, E. K. & Shah, D. V. (2013) Digital democracy, in E. Scharrer (Ed.), *The International Encyclopedia of Media Studies*, (pp. 505–524), Blackwell.
- Boulianne, S. (2015) Social media use and participation: A metaanalysis of current research, *Information, Communication & Society*, 18(5), 524-538. <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2015.1008542>
- Bronstein, J. & Aharony, N. (2015) Personal and political elements of the use of social networking sites, in *Proceedings of ISIC, The Information Behaviour Conference, Leeds, 25, September 2014: Part 2*, (paperisic23).
- Brundidge, J. (2010) Encountering “difference” in the contemporary public sphere: The contribution of the internet to the heterogeneity of political discussion networks, *Journal of Communication*, 60(4), 680–700. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2010.01509.x>
- Brundidge, J. & Rice, R. E. (2009) Political engagement online: do the information rich get richer and the like-minded more similar? in A. Chadwick & P. N. Howard (Eds.), *The Handbook of Internet Politics*, (pp. 144–156), NY: Routledge.
- Castells, M. (2008) *Ağ toplumunun yükselişi, Enformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür*, 1. Cilt: 2. Baskı, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Catt, H. & Hayward, B. (2005) Now or never: The impact of political education on civic participation, *53rd Australasian Political Studies Conference*, New Zealand: Dunedin.
- Christensen, H. S. (2011) Political activities on the internet: Slacktivism or political participation by other means? *First Monday*, 16(2). <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v16i2.3336>
- Çetinkaya, A.; Şahin, Ö. E. & Kırık, A. M. (2014) A research on social and political use of social media in Turkey, *International Journal of Science Culture And Sport*, 2(4), 49-60.
- Das, S. & Kramer, A. D. (2013) Self-censorship on Facebook, in *ICWSM* (pp.120-127), <https://www.aaai.org/ocs/index.php/ICWSM/ICWSM13/paper/viewFile/6093/6350>
- Delli Carpini, M. X.; Cook, F. L. & Jacobs, L. R. (2004) Public deliberation, discursive participation, and citizen engagement: a review of the empirical literature, *Annual Reviews of Political Science*, (7), 315–344. <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.polisci.7.121003.091630>
- Dimitrova, D. V.; Shehata, A.; Stromback, J. & Nord, L. W. (2014) The effects of digital media on political knowledge and participation in election campaigns: Evidence from panel data, *Communication Research*, 41(1), 95–118. <http://dx.doi.org/10.1177/0093650211426004>
- Dunne, Á.; Lawlor, M. & Rowley, J. (2010) Young people’s use of online social networking sites – a uses and gratifications perspective, *Journal of Research in Interactive Marketing*, 4(1), 46–58. <http://dx.doi.org/10.1108/17505931011033551>
- Eser, H. B. & Güler, Ö. (2015) İnternet ve sosyal ağların siyasal katılım üzerine etkisi -SDÜ örnek olayı-, *Mehmet Akif Ersoy Üni. SBE Dergisi*, 7(12), 196-219.
- Festinger, L. (1957) *A theory of cognitive dissonance*, Stanford CA: Stanford University Press.
- Geoff, C.; Nicola, G.; Evans, K.; Jackson, D. & Tim, J. (2012) Unravelling the threads: Discourses of sustainability and consumption in an online forum, *Environmental Communication*, 6(1), 101–118. <http://dx.doi.org/10.1080/17524032.2011.642080>
- Gibson, R. K. & McAllister, I. (2013) Online social ties and political engagement, *Journal of Information, Technology & Politics*, (10), 21–34, <http://dx.doi.org/10.1080/19331681.2012.712461>
- Gil de Zuniga, H.; Molyneux, L. & Zheng, P. (2014) Social media, political expression, and political participation: Panel analysis of lagged and concurrent relationships, *Journal of Communication*, 64(4), 612-634. <http://dx.doi.org/10.1111/jcom.12103>
- Gil de Zuniga, H.; Jung, N. & Valenzuela, S. (2012) Social media use for news and individuals’ social capital, civic engagement and political participation, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319–336. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2012.01574.x>
- Gil de Zuniga, H. & Valenzuela, S. (2011) The mediating path to a stronger citizenship: Online and offline networks, weak ties and civic engagement, *Communication Research*, 38(3), 397–421. <http://dx.doi.org/10.1177/0093650210384984>
- Gil de Zuniga, H.; Veenstra, A.; Vraga, E. & Shah, D. (2010) Digital democracy: Reimagining pathways to political participation, *Journal of Information Technology & Politics*, 7(1), 36–51. <http://dx.doi.org/10.1080/19331680903316742>
- Göker, G. & Doğan, A. (2011) Ağ toplumunda örgütlenme: Facebook’ta çevrimiçi tekel, Eylemi, *Bahçeşehir Üniversitesi SBE Dergisi*, 14(25), 175-203.
- Gür, B. S.; Dalmış, İ.; Kırmızıdağ, N.; Çelik, Z. & Boz, N. (2012) *Türkiye’nin gençlik profili*, Seta Yayınları, Ankara.

- Habermas, J. (1989) *The structural transformation of the public sphere*, Cambridge, MA: MIT.
- Jan Van Dijk (2016) *Ağ toplumu*, Çev. Ö. Sakin, 3. Baskı, KAFKA Epsilon Yayıncılık, İstanbul.
- Johnson, T. J. & Kaye, B. K. (2014) Credibility of social network sites for political information among politically interested internet users, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(4), 957-974. <http://dx.doi.org/10.1111/jcc4.12084>
- Johnson, T. J.; Zhang, W.; Bichard, S. L. & Seltzer, T. (2011) United we stand? Online social network sites and civic engagement, in Z. Papacharissi (Ed.), *A networked self* (pp. 185-207). New York, NY: Routledge.
- Jung, N.; Kim, Y. & Gil de Zuniga, H. (2011) The mediating role of knowledge and efficacy in the effects of communication on political participation, *Mass Communication & Society*, 14(4), 407-430. <http://dx.doi.org/10.1080/15205436.2010.496135>
- Kahne, J.; Middaugh, E.; Lee, N. J. & Feezell, J. T. (2012) Youth online activity and exposure to diverse perspectives, *New Media & Society*, 14(3), 492-512. <http://dx.doi.org/10.1177/1461444811420271>
- Kaplan, K. & Ertürk E. (2012) Dijital çağ ve bireyin ideolojik aygıtları, *The Turkish Online Journal Of Design, Art And Communication- Tojdac*, 2(4), 7-12.
- Kellner, D. (2004) Yeni teknolojiler/yeni okuryazarlıklar: Yeni binyılda eğitimin yeniden yapılandırılması, s.715-735, Çev. T. Kurtarıcı, Ö. Meral (der.), *Kamusal Alan*, Hil, İstanbul.
- Kim, Y.; Hsu, S. H. & Zuniga, H. G. (2013) Influence of social media use on discussion network heterogeneity and civic engagement: The moderating role of personality traits, *Journal of Communication*, 63(3), 498-516. <http://dx.doi.org/10.1111/jcom.12034>
- Kim, Y. (2011) The contribution of social networking sites to exposure to political difference: The relationship among SNSs, online political messaging, and exposure to cross-cutting perspectives, *Computers in Human Behaviors*, 27(2), 971-977. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2010.12.001>
- Kim, W.; Jeong, O. R. & Lee, S. W. (2010) On social web sites, *Information Systems*, 35(2), 215-236. <http://dx.doi.org/10.1016/j.is.2009.08.003>
- Klofstad, C. A.; Sokhey, A. E. & McClurg, S. D. (2013) Disagreeing about disagreement: How conflict in social networks affects political behavior, *American Journal of Political Science*, 57(1), 120-134. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1540-5907.2012.00620.x>
- Kushin, M. J.; Yamamoto, M. (2010) Did social media really matter? College students' use of online media and political decision making in the 2008 election, *Mass Communication and Society*, 13(5), 608-630. <http://dx.doi.org/10.1080/15205436.2010.516863>
- Kushin, M. J. & Kitchener, K. (2009) Getting political on social network sites: Exploring online political discourse on Facebook, *First Monday*, 14(11). <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v14i11.2645>
- Lee, C.S. & Ma, L. (2012) News sharing in social media: The effect of gratifications and prior experience, *Computers in Human Behavior*, 28(2), 331-339. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2011.10.002>
- Lee, Y. H. & Hsieh, G. (2013) Does slacktivism hurt activism?: The affects of moral balancing and consistency in online activism, in *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 811-820). ACM.
- Macafee, T. (2013) Some of these things are not like the others: Examining motivations and political predispositions among political Facebook activity, *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2766-2775. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2013.07.019>
- Marwick, A. E. & boyd, D. (2011) I tweet honestly, I tweet passionately: twitter users, context collapse, and the imagined audience, *New Media & Society*, 13(1), 114-133. <http://dx.doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Metzger, M. J. (2007) Making sense of credibility on the web: Models for evaluating online information and recommendations for future research, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(13), 2078-2091. <http://dx.doi.org/10.1002/asi.20672>
- Middaugh, E.; Bowyer, B. & Kahne, J. (2016) U suk! participatory media and youth experiences with political discourse, *Youth & Society*, p.1-21, <http://dx.doi.org/10.1177/0044118X16655246>
- Moy, P.; Xenos, M. A. & Hussain, M. M. (2013) News and political entertainment effects on democratic citizenship, in E. Scharrer (Ed.), *The International Encyclopedia of Media Studies*. (pp. 463-483) Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- Morozov, E. (2009) The brave new world of slacktivism, *Foreign Policy*, <http://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slacktivism/>

- Mutz, D. C. (2002) Cross-cutting social networks: Testing democratic theory in practice, *American Political Science Review*, 96(1), 111–126. <http://dx.doi.org/10.1017/S0003055402004264>
- Mutz, D. C. (2006) *Hearing the other side: Deliberative versus participatory democracy*, Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Nir, L. (2011) Disagreement and opposition in social networks: Does disagreement discourage turnout?, *Political Studies*, 59(3), 674–692. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9248.2010.00873.x>.
- Obar, J. A.; Zube, P. & Lampe, C. (2012) Advocacy 2.0: An analysis of how advocacy groups in the United States perceive and use social media as tools for facilitating civic engagement and collective action, *Journal of Information Policy*, 2(1), 1–25. <http://dx.doi.org/10.5325/jinfopoli.2.2012.0001>
- Ekström, M. & Östman, J. (2015) Information, Interaction and Creative Production: The Effects of Three Forms Of Internet Use On Youth Democratic Engagement. Advance online publication, *Communication Research*, 42(6), 796-818. <http://dx.doi.org/10.1177/0093650213476295>
- Papacharissi, Z. (2011) *A networked self: Identity, community and culture on social network sites*, New York: Routledge.
- Park, N.; Kee, K. F. & Valenzuela, S. (2009) Being immersed in social networking environment: Facebook groups, uses and gratifications, and social outcomes, *CyberPsychology & Behavior*, 12(6), 729–733. <http://dx.doi.org/10.1089/cpb.2009.0003>
- Putnam, R. D. (2000) *Bowling alone: The collapse and revival of American community*, New York: Simon & Schuster.
- Rainie, L.; Smith, A.; Schlozman, K.; Brady, H. & Verba, S. (2012) Social media and political engagement, *Pew Internet & American Life Project*, 19. <http://pewinternet.org/Reports/2012/Political-Engagement.aspx>
- Rainie, L. & Smith, A. (2012) Social networking sites and politics, Washington, D.C.: Pew Research Center. <http://pewinternet.org/Reports/2012/Social-networking-and-politics.aspx>
- Stroud, N. J. (2010) Polarization and partisan selective exposure, *Journal of Communication*, 60, 556–576. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2010.01497.x>
- Sunstein, C. R. (2001) *Republic.com*. Princeton, NJ: Princeton University.
- Şener, G.; Emre, P. Ö. & Akyıldız, F. (2015) Türkiye’de sosyal medyanın siyasi katılıma etkileri, *Folklor/Edebiyat Dergisi, Yeni Medya Çalışmaları*, 21(83), 75-98.
- Tang, G. & Lee, F. L. F. (2013) Facebook use and political participation: the impact of exposure to shared political information, connections with public political actors, and network structural heterogeneity, *Social Science Computer Review*, 31(6), 763–773. <http://dx.doi.org/10.1177/0894439313490625>
- Tsang, S. J. (2012) Online engagement and political participation: Reception, expression and sharing in Facebook groups and discussion forums, *World Association for Public Opinion Research's (WAPOR) 65th Annual Conference*. Hong Kong.
- Theocharis, Y. & Lowe, W. (2016) Does Facebook increase political participation? Evidence from a field experiment, *Information, Communication & Society*, 19(10), 1465-1486. <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2015.1119871>
- Theocharis, Y. (2014) 11 Is digitally networked participation a form of political participation?, *Citizenship and Democracy in an Era of Crisis: Essays in Honour of Jan W. Van Deth*, 189.
- Topbaş, H. & Işık, U. (2014) Kurgu ile gerçeklik arasında gezi parkı eylemleri ve sosyal medya, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 197-230.
- Toprak, A.; Yıldırım, A.; Aygöl, E.; Binark, M.; Börekçi, S. & Çomu, T. (2009) *Toplumsal paylaşım ağ Facebook “görülüyorsam öyleyse varım”*, 1.Baskı, Kalkedon Yayınları.
- Tunç, A. (2005) Yurttaşlık hareketi bir klik ötede mi? Küresel direnç platformu olarak internet, *İnternet, Toplum, Kültür*, der. M. Binark ve B. Kılıçbay, epos, ss.139-152.
- Tutal, N. (2006) *Küreselleşme, iletişim, kültürlerarasılık*, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Valenzuela, S. (2013) Unpacking the use of social media for protest behavior: The roles of information, opinion expression, and activism, *American Behavioral Scientist*, 57(7), 920–942. <http://dx.doi.org/10.1177/0002764213479375>.
- Valenzuela, S.; Arriagada, A. & Scherman, A. (2012) The social media basis of youth protest behavior: The case of Chile, *Journal of Communication*, 62(2), 299–314. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01635.x>

- Valenzuela, S.; Park, N. & Kee, K. F. (2009) Is there social capital in a social networking site?: Facebook use and college students' life satisfaction, trust, and participation, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14(4), 875–901. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01474.x>
- Vitak, J., Zube, P., Smock, A., Carr, C. T., Ellison, N. & Lampe, C. (2011) It's complicated: Facebook users' political participation in the 2008 election, *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(3), 107-114. <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2009.0226>
- Vraga, E.K.; Thorson, K.; Kligler-Vilenchik, N. & Gee, E. (2015) How individual sensitivities to disagreement shape youth political expression on Facebook, *Computers in Human Behavior*, 45, 281-289. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2014.12.025>
- Vromen, A. (2008) Building virtual spaces: Young people, participation and the internet, *Australian Political Studies Association*, 43(1), 79-97. <http://dx.doi.org/10.1080/10361140701842581>
- Westerman, D.; Spence, P. R. & Van Der Heide, B. (2014) Social media as information source: Recency of updates and credibility of information, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19(2), 171-183. <http://dx.doi.org/10.1111/jcc4.12041>
- Westerman, D.; Spence, P. R. & Van Der Heide, B. (2012) A social network as information: The effect of system generated reports of connectedness on credibility on Twitter, *Computers in Human Behavior*, 28(1), 199–206. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2011.09.001>
- Wojcieszak, M. E. & Mutz, D. C. (2009) Online groups and political discourse: Do online discussion spaces facilitate exposure to political disagreement? *Journal of Communication*, 59(1), 40-56. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2008.01403.x>
- Xenos, M.; Vromen, A. & Loader, B. D. (2014) The great equalizer? Patterns of social media use and youth political engagement in three advanced democracies, *Information, Communication & Society*, 17(2), 151–167. <http://dx.doi.org/10.1080/1369118X.2013.871318>
- Yang, H. C. & DeHart, J. L. (2016) Social media use and online political participation among college students during the us election 2012, *Social Media+ Society*, 2(1), 1-18. <http://dx.doi.org/10.1177/2056305115623802>
- Yardi, S. & Boyd, D. (2010) Dynamic debates: An analysis of group polarization over time on Twitter, *Bulletin of Science, Technology & Society*, 30(5), 316-327. <http://dx.doi.org/10.1177/0270467610380011>
- Yılmaz, M. (2012) 'Türk blog ve forum ortamlarında 'one minute' çıkışı, *Journal of International Social Research*, 5(20), 315-332.
- Yüksel, H. (2014) İnternet gazeteciliğinde bilgi kirliliği sorunu, *Atatürk İletişim Dergisi*, (6), 125-138.
- Zhang, Y.; Tang, L. & Leung, L. (2011) Gratifications, collective self-esteem, online emotional openness, and traitlike communication apprehension as predictors of Facebook uses, *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(12), 733-739. <http://dx.doi.org/10.1089/cyber.2010.0042>

Extended English Abstracts

Introduction

Today, the importance of internet or web based communication is getting more and more important. These new web technologies, especially digital social environments or social networking sites, have created unique areas for online communication. There is an important literature on the use of these digital social environments, especially for political purposes. The main sources of motivation for the political use of social networks; the factors that impede the use of these environments on the political basis; as well as the social effects or consequences of the political use of digital social environments in democratic regimes are important issues. In this way, the desire of young citizens, defined as net generation, to share their social and political opinions in digital social networking sites and their attitudes towards using these venues as a platform of political expression have been examined. In other words, young people's meanings or values that they attribute to political activities in digital social environments, as well as how they evaluate the

political activities in these settings as a part of their daily lives were analyzed empirically through quantitative and qualitative data.

Method and Sample

Questionnaires and in-depth interviewing techniques were used as data collection tools in the context of quantitative and qualitative methods. In this way, collected data are analyzed on the basis of descriptive analysis. The study is focused on young people who are defined as net generation. In the context of quantitative research, the population of the study is limited to students between the ages of 18-29 who study at Ege University, Dokuz Eylül University, Yaşar University located in İzmir and Adnan Menderes University located in Aydın. A suitable sample group was formed by using quota sampling method. Using social networking sites, age and gender are considered as quotas. In this direction, a sample group of 1000 people was formed and a total of 978 questionnaires were evaluated as valid. In the context of qualitative research, the maximum diversity sampling and theoretical sampling methods are used together. In this frame, in-depth interviews were conducted through a semi-structured interview form with a total of 57 people forming the sample group.

Findings

Individuals are of the view that the social and political content sharing in these environments contributes to the flow of social and political information, to information exchange, and therefore to enhance social awareness. In this sense, digital social environments allow people to be informed about social and political issues by enabling them to meet with political knowledge either consciously or coincidentally. As a result, there is a positive relationship between the use of digital social environments for news and information and expression of themselves politically.

The data of this research has shown that there is an important link between digital social environments and politically self-expression or self-realization. These environments are thought to be a comfortable setting in which people from all social classes can express their political views freely. According to the outcome of the discussions, participants identified such environments as democratic spaces or settings in which they could freely share and discuss their opinions. For most of the participants, digital social networking sites are considered to be the means of encountering, debating and negotiating with different opinions by allowing everyone to participate without any cost and to express themselves on a political basis.

However, the statements of some young people derived from the qualitative data of our research include concerns about possible sanctions that could be imposed by the public authority. Surveillance, be disclosed, labeling/stigmatization, punishment are the most expressed concerns. Also, concerns about losing the social capital that young people have come into prominence. The fear of hurting friends with different opinions or getting their reaction, the fear of being misunderstood by close and distant circles, the desire to appear moderate, the fear of social exclusion are the most expressed views or concerns. As a result, these concerns lead younger individuals to stay away from practices or political activities that may disclose themselves. Thus, the young individuals may feel the necessity of filtering their political sharing's in these environments.

In addition, it has been found that some of the young individuals who are negative about the political use of social networking sites have not confidence to the production, consumption and flow of information produced and shared in these settings. Some young individuals think that the political sharing's and information circulating in these settings do not reflect reality, are randomly spread, misleading or manipulative, and lack the ability to carry out a real political purpose. These young people who have negative attitude often describe the political activities in

these settings as empty, worthless and useless in a condescending manner. For this reason, some young people distancing themselves from all activities, such as political expression, debating on political issues, gaining political knowledge, political information seeking, and political content sharing that can be considered as online civic or political participation.

From another point, some young people who are pessimistic or have a negative attitude about the political use of social networks complain that political activities in these environments do not occur in a respectful manner. According to them, in these environments different political ideas, reactions and emotions are presented in an unethical way and an exclusivist language is used. These factors are thought to prompt individuals to adopt a negative attitude towards the use of these platforms on a political basis. Similarly, young people who are pessimistic about the political use of social networking sites do not see these venues as democratic heterogeneous structures, in which different political views are expressed. For those, these environments are seen as settings in which people try to impose their own thoughts on others, producing segregation, polemic and conflict. Thus, these young people do not approve of using these venues as a platform of political debate in order to stay away from this conflicting environment.

Conclusion

For most of the participants, digital social networking sites are considered to be the means of encountering, debating and negotiating with different opinions by allowing everyone to participate without any cost and to express themselves politically. Therefore, the findings of the research have allowed us to conclude that in digital social environments the political activities of individuals are important both in terms of belief in the democratic system and of democratic participation. However, according to the results of the research, some young individuals may feel hesitant about sharing political content in these environments for various reasons. It can be argued that all of the stated impeding factors may lead some young people to adopt a negative attitude towards all political activities and interactions in these digital social environments. Therefore, many young people get themselves away from many activities that can be regarded as online civic and political participation which are part of the democratic process.